

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ตำบลขามทะเลสอ
อำเภอบึงขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

นายเมธาชนม์ ศรีศิริประภาเมธี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545

นายเมธาชนม์ ศรีศิริประภาเมธี : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

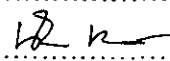
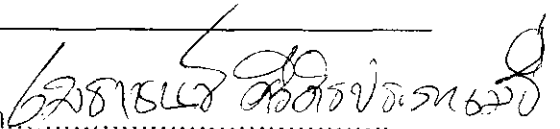
อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ธนวิวัติ ทาเวียง, 68 หน้า

กองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอมีสมาชิก 61 คน คณะกรรมการ 15 คน เป็นชาย 9คน หญิง 6คน นับว่าเป็นกองทุนที่มีขนาดเล็ก การประเมินครั้งนี้ได้ใช้วิธีการประเมินแบบชีพพีโมเดลเป็นหลักในการประเมินซึ่งจะต้องทำการประเมินสถานะแวดล้อม กระบวนการ บัญชีนำเข้า และผลผลิตซึ่งจะทำการประเมินในส่วนของกองทุน และผู้ที่กู้ยืมเงินจากกองทุน ซึ่งจะต้องประเมินข้อมูลทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลได้ ได้ใช้วิธีการ การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการทดสอบในรูปแบบต่างเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวชี้วัดเพื่อให้สามารถทำการประเมิน และจากข้อมูลทั้งหมดทำให้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอเป็นกองทุนหนึ่งที่มีความน่าสนใจ คณะกรรมการมีศักยภาพในการปรับตัวและเรียนรู้ และผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงการปรับตัวเพื่อที่จะสามารถดำเนินกองทุนให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มี และมีนโยบายที่เปิดกว้าง แนวทางในการนำเงินไปสร้างงานของผู้ขอกู้ยืมค่อนข้างน้อยโดยมากเพื่อการเกษตร พบว่าความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความต้องการให้กองทุนยั่งยืนเป็นปัจจัยสำคัญในความเจริญก้าวหน้าของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

หน้าอนุมัติ

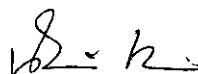
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์นิธิวัติ ทาเวียง)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์นิธิวัติ ทาเวียง)

.....
(อาจารย์ชัยวัฒน์ จิตรวาสน์)

อนุมัติให้สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณะบดีสำนักเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

25 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ คงจะเสร็จสมบูรณ์ไม่ได้ ด้วยความสามารถของผู้วิจัยเพียงคนเดียว ซึ่งตามความจริงแล้วการทำงานวิจัย ในแต่ละครั้งจะต้องการข้อมูลที่แน่นอน ทั้งข้อมูลในเชิงปฐมภูมิและข้อมูลในเชิงทุติยภูมิ ซึ่งต้องขอขอบคุณผู้ที่ให้ข้อมูลในการทำงานวิจัยครั้งนี้ทุกๆ ท่าน นั่นก็คือชาวบ้านบึงขามทะเลสอ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนและประธานกองทุนบ้านบึงขามทะเลสอ (นายจ๋านงค์ ศิลปานนท์) รวมไปถึงหน่วยงานทางราชการทุกๆ หน่วยงาน ทั้งทางอำเภอขามทะเลสอ พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล

และเป็นที่น่าพอใจว่าการทำวิจัยครั้งนี้จะไม่สามารถมีคุณภาพที่ดีได้เลยถ้าหากผู้วิจัยขาดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในครั้งนี้ดังนั้นจึงจำเป็นต้องขอขอบคุณคณาจารย์ของสถาบันเทคโนโลยีสุรนารีทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความรู้ และคอยควบคุมดูแลให้งานวิจัยมีประสิทธิภาพสูงสุดโดยเฉพาะอาจารย์นิธิตี ทาเวียง อาจารย์นิเทศก์บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านตำบลขามทะเลสอ ขอขอบคุณเพื่อนๆทุกคนที่เป็นกำลังใจที่ดี น้องที่ช่วยพิมพ์งานและที่ขาดไม่ได้ก็คือรัฐบาลที่ได้กรุณาให้ผู้เขียนได้มีโอกาสมิประสพการณ์ในการทำงานวิจัยและเป็นแรงหนุนให้งานวิจัยครั้งนี้ลุล่วงได้ด้วยดี สำคัญที่สุดขอขอบคุณ คุณพ่อคุณแม่ที่กรุณาได้ให้ชีวิตที่งดงามและหยั่งยื่นด้วยความภาคภูมิใจ

นายเมธาชนม์ ศรีศิริประภาเมธี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมิน.....	2
3. กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินงาน.....	4
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	7
3. การติดตามสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ.....	12
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	15
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	17
8. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	19

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

9.เอกสารหลักวิชาอื่น.....	20
บทที่ 3 วิธีการดำเนินโครงการประเมินโครงการ	
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	31
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	31
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	32
4. เครื่องที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	33
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	35
2. บริบทระดับท้องถิ่น.....	47
3. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	52
4. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจ.....	55
5. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน.....	56
6. สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์.....	57
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
1. สรุป.....	61
2. อภิปรายผล.....	63
3. ข้อเสนอแนะ.....	65
บรรณานุกรม.....	67

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ ในแบบจำลองชีพชีฟท์.....	18
ภาพที่ 4.1	กราฟแสดงภาวะการค้าระหว่างประเทศ เดือนกรกฎาคม ปี 2542.....	41

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	แสดงช่วงอายุของประชากรหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ	
	ประจำปี 2544.....	48
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านขามทะเลสอ	
	ในปีการศึกษา 2545.....	50
ตารางที่ 4.3	แสดงรายได้โดยรวมของประชาชนในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ.....	51

บทที่ 1

บทนำ

1 หลักการและเหตุผล

เนื่องจากปัญหาของ ค่าเงินบาทลอยตัวนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ อย่างร้ายแรงกับประเทศไทยและอีกหลายประเทศ และผลที่ตามมาคือปัญหาความยากจน ซึ่งได้สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนชาวไทย ในทุกระดับเป็นเวลาหลายปี และเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 พ.ศ.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้แถลงต่อรัฐสภา ถึงแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งมีสาระสำคัญประการหนึ่งว่า การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ที่จะใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมให้ได้ผลชัดเจน และรวดเร็ว ด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจน และได้นำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้แก่ประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางด้านสังคม เป็นการเสริมสร้างและเพิ่มโอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อสร้างงานสร้างรายได้แก่ชีวิตของประชาชน โดยใช้ภูมิปัญญาของตนเองพัฒนาศักยภาพเพื่อที่จะก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่ใช้ภูมิปัญญาหลักสำคัญในการ สร้างรายได้

จากนโยบายดังกล่าว ได้รับซึ่งการตอบสนองจากทุกฝ่ายทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาล และประชาชนเป็นอย่างดี จึงได้มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดจากการร่วมมือกันจากทุกๆหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ในการนำเงินทุนหมุนเวียนจากกองทุน ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้เกิดขึ้นตามนโยบายแล้ว โดยรัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท ในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุน ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กรวมถึงหลักการค้าสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองก็คือ การเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนจะเป็นผู้กำหนดอนาคตของหมู่บ้านและชุมชนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจะมีการถือฤกษ์ประโชชน์ต่อผู้ค้าโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน มีการเชื่อมโยง และมีการร่วมคิดร่วมแก้ปัญหา และร่วมกันสร้างโอกาสของประชาชนในท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน บนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีบทบาทในการจัดสรรเงินในหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้กู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีพในการ สร้างงานสร้างรายได้ หรือลดรายจ่ายของสมาชิก เพิ่มสาธารณะประโยชน์ของประชาชน ในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองของตนเอง

2 วัตถุประสงค์ของการประเมิน

- 1.1 เพื่อทราบข้อมูลของสมาชิกที่ได้เงินจาก กองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอไป สร้างงานสร้างรายได้ และเื่อต่อสาธารณะประโยชน์กับ ประชาชนในหมู่บ้านมากน้อยเพียงใด
- 1.2 ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ว่าสามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- 1.3 เพื่อทราบถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวย และปัจจัยที่ขัดกับการดำเนินงานของ กองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
- 1.4 เพื่อทราบปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้เป็นแนวทางในการแก้ไขและ ปรับปรุงในการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
- 1.5 นำเสนอผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

3 กรอบแนวคิดทฤษฎี

ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีพื้นฐานที่สอดคล้องกับการวิจัย และการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการและได้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนด กรอบความคิดทฤษฎีในการวิจัยรวมทั้งสามารถเลือกไปประยุกต์ใช้ ในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์ ติความข้อมูลได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ตามแนวความคิดในการประเมินโครงการโดยการศึกษารเปรียบเทียบ กับแนวความคิดของนักประเมินที่มีความน่าเชื่อถือ ดังนี้

3.1 แนวคิด และรูปแบบการประเมิน ของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) สคริฟเวนได้กำหนดความหมายของการประเมิน “ การประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน ” โดยใช้จำแนกประเภทของการประเมินออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การประเมินยึดเป้าหมายเป็นหลัก และการประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก

3.2 แนวคิดการประเมินของอัลคิน (Alkin's Concept of Evaluation) ได้ให้ความหมายของการประเมิน คือ กระบวนการคัดเลือก การประมวลผลข้อมูล และการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีอำนาจการตัดสินใจ หรือใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการเลือกการดำเนินการโครงการ และนำเสนอแนวคิดการประเมิน เพื่อปรับปรุงโครงการที่เป็นแนวคิดพื้นฐานของการประเมินโครงการ แต่ยังคงขาดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้การเผยแพร่ยังอยู่ในวงแคบ ๆ เท่านั้น

3.3 แนวคิดการประเมินของไพรวัส (Provus's Discrepancy Evaluation) กล่าวถึงความหมายการประเมินว่า เป็นการกำหนดเกณฑ์ มาตรฐาน และการค้นหาช่องว่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดข้อบกพร่องของ โครงการและนำรูปแบบการประเมินความสอดคล้อง ที่เป็นกระบวนการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับมาตรฐานเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพ

3.4 แนวคิด และรูปแบบการประเมินชิบ ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า "การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ" และได้กำหนดประเด็นที่ได้ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของ รูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบชิบ(CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษของประเด็นที่ประเมินดังนี้

3.4.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

3.4.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อจะพิจารณา ความเหมาะสม ความพอเพียงของทรัพยากรอาทิ จำนวนคนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3.4.3 การประเมินกระบวนการ(Process Evaluation :P) คือการประเมินข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

3.4.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation :P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

4 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ผู้วิจัยจะต้องศึกษาข้อมูลของประชาชนในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ โดยการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ซึ่งมีวิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมหลายรูปแบบรวมกันตามลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ ดังนี้

4.1 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

4.1.1 ศึกษาสภาพแวดล้อมและประชากรของหมู่บ้าน

4.1.2 ศึกษาการบริหารและการจัดการของกองทุนหมู่บ้าน

4.1.3 ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน

4.2 ประชากรในการศึกษา

4.2.1 ผู้นำในท้องถิ่น

4.2.2 ราษฎรในท้องถิ่น จำนวน 57 ครัวเรือน

4.2.3 สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอแบ่งตามลักษณะประเภทกลุ่มอาชีพ

4.3 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

4.4 การศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

4.4.1 โดยการสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

4.4.2 โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายกรณี จากการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล

4.5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยชิปโมเดล

4.5.1 ประเมินวัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

4.5.2 ประเมินความเหมาะสมของประชากรในหมู่บ้านว่ามีความสามารถในการปฏิบัติตามแผนการดำเนินการโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

4.5.3 ประเมินเพื่อหาข้อบกพร่อง ของการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง ต่อไป

4.5.3 ประเมินผลเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ โครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

4.6 ผลการประเมินโครงการ

4.6.1 เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน

4.6.2 เพื่อประเมินสภาพเศรษฐกิจ ว่ามีการสร้างงาน สร้างรายได้ หรือเอื้อต่อสาธารณประโยชน์

- 4.6.3 เพื่อนำผลการประเมิน ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงโครงการ
- 4.6.4 ทราบถึงชุมชนและท้องถิ่น มีความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

- 5.1 ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ที่บ่งบอกถึงทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคล ซึ่งอาจเป็นพื้นฐานสำคัญ ที่เป็นแนวทาง ในการพัฒนาหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
- 5.2 ได้เรียนรู้วิธีการดำเนินงาน และการแก้ปัญหาอันเป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการ แก้ไขปัญหาต่าง ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพในการสร้างงานสร้างรายได้ ของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
- 5.3 ทราบปัจจัยต่างๆที่เป็นจุดอ่อน ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ เพื่อทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนากองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
- 5.4 ได้เสนอผลการประเมิน โครงการและข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา ในทุกกรณีของ กองทุน หมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
- 5.5 ทราบถึงชุมชนและท้องถิ่น ว่ามีความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมมากขึ้น เพียงใด

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ กรณีศึกษาหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ทั้งที่เป็น นโยบาย หลักการระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎี การประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้านดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุน หมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายดังกล่าวจะ ประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน และชุมชน
- 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของ ชุมชน ราชการ เอกชน และ ประชาชนในสังคม
- 5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

- 2) ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้ง เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
- 3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็น รองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็น รองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัด

กระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน และ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คนให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ในกรณีที่กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบ วาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้น ในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง แทนหรือเป็นกรรมการการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่ง เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้น จากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่า กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

3. นอกจากการพ้นจาก ตำแหน่งตามวาระข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้น จากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4. การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการ มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธาน ในที่ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

5. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง และกองทุน

- (2) กำหนดแผนการจัดการหาเงินทุน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- (3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- (5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- (6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- (7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- (8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- (9) เพื่อประโยชน์ ในการบริหารงาน ของสำนักงานอาจมี คำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้ คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะช่วยให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้
- (10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- (11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

6. การประชุมของคณะกรรมการ ให้นำข้อ 4 มาให้กับการประชุม และ วินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

7. ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เบี่ยงประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี่ยงประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวดที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ให้มี สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้
  - (1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
  - (2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
และคณะอนุกรรมการ
  - (3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน
ของคณะกรรมการและของกองทุน
  - (4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และ
แนวทางการบริหารกองทุน
  - (5) ดำเนินการและประสานงานกับ ส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนว
ทางการบริหารกองทุน
  - (6) จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากร
ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
  - (7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ในการพิจารณาแผนการ
บริหารและจัดการกองทุน
  - (8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการ
เกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
  - (9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่
เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการ
ในส่วนการบริหารกองทุน
  - (10) รายงานผล การปฏิบัติงานประจำปี ของสำนักงานเสนอต่อคณะ
กรรมการ
  - (11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. การติดตามสังเกตการณ์ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์ คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อม ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียนสามในที่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติ ของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้อยู่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
4. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท
5. ไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษในคดีอาชญากรรม
6. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือถูกไล่ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
7. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ตลอดจนยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
3. ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ

4. ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน
5. การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
6. การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน
7. การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

ระเบียบนี้เรียกว่า“ระเบียบกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอมีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ เลขที่ 103 หมู่ที่ 9 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30280
2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน
  - (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านเพื่อการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสมาชิก
  - (2) เสริมสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็ง ด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้าน ผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน
  - (3) สร้างนิสัยการอดออม เสียสละ เอื้ออาทรต่อส่วนรวม เพื่อนบ้าน
  - (4) สร้างสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดการ บริหาร รวมทั้งการกำหนดอนาคตของหมู่บ้านด้วยคุณค่า และภูมิปัญญาของตน
  - (5) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถ และแก้ไขปัญหาตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
  - (6) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ
3. แหล่งที่มาของกองทุน ธนาคารออมสิน
  - (1) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้
  - (2) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆจากกองทุน
  - (3) เงินค่าหุ้นและเงินฝาก
  - (4) เงินสมทบจากกลุ่มองค์กรสมาชิก
  - (5) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
  - (6) เงินกู้ยืม

4. คุณสมบัติของสมาชิก
  - (1) เป็นบุคคลธรรมดาที่มีชื่อใน ทะเบียนบ้านบึงขามทะเลสอ หมู่ที่ 9 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ไม่น้อยกว่า 1 ปี และคณะกรรมการตรวจสอบว่ามีที่อยู่อาศัย สิ่งปลูกสร้างอย่างถาวรอยู่ในหมู่บ้านจริง
  - (2) อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป หรือเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยการสมรสและทะเบียนสมรส
  - (3) เป็นผู้มีความเห็นชอบกับระเบียบข้อบังคับของกองทุน
  - (4) เป็นผู้ประพฤติดี มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
  - (5) ไม่มีประวัติเสียด้านการเงิน
5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก ต้องปฏิบัติดังนี้
  - (1) นำสำเนาหลักฐานบัตรประชาชน, สำเนาทะเบียนบ้านเพื่อประกอบการสมัคร พร้อมลงลายมือชื่อสำเนาถูกต้อง 1 ชุด
  - (2) เขียนใบสมัครตามแบบ การขอสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านด้วยตนเอง พร้อมชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า 30 บาท
  - (3) ต้องถือหุ้นของกองทุน โดยกำหนดหุ้นละ 10 บาท และต้องถือหุ้นแรกเข้าจำนวน 10 หุ้น และจะต้องฝากสัจจะทุกๆ 1 เดือน
  - (4) เมื่อคณะกรรมการพิจารณาคุณสมบัติและเห็นสมควรรับเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งให้บุคคลนั้น ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และกรอกใบสมัคร คณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้องแล้วรับลงทะเบียนเข้าเป็นสมาชิก
6. สมาชิกขาด หรือ ฟ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามสาเหตุต่างๆ ดังนี้
  - (1) ตาย
  - (2) ลาออก ต้องเขียนใบลาออกจากคณะกรรมการ
  - (3) ให้ออกตามมติเห็นชอบจาก คณะกรรมการในการพิจารณาการกระทำผิด ของสมาชิกที่ร้ายแรงและ ขัดต่อข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน และให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกอีก ได้ แต่ทั้งนี้ต้องขาดจากการเป็นสมาชิกอย่างน้อย 2 ปี
  - (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
  - (5) ต้องโทษคดียาเสพติด หรือติดยาเสพติดร้ายแรง

7. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
  - (1) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี
  - (2) บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
  - (3) ปฏิบัติอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย
  - (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
  - (5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุก
  - (6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาในความผิดต่อตำแหน่ง
  - (7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลด หรือ ไล่ออกเพราะทุจริต
  - (8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิ
8. ประเภทการกู้ยืมมี 2 ประเภท
  - (1) ประเภทรายบุคคล
  - (2) ประเภทกลุ่ม 5- 10 คน
9. วงเงินกู้
  - (1) ประเภทรายบุคคล ไม่เกินคนละ 20,000 บาท
  - (2) ประเภทกลุ่ม ไม่เกินกลุ่มละ 50,000 บาท
10. การทำสัญญา
  - (1) คณะกรรมการแต่งตั้งผู้แทนกรรมการ อย่างน้อย 2 คน เป็นตัวแทนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้
  - (2) ผู้ขอกู้ ต้องผ่านการตรวจสอบ หรือประเมินเหตุผลในการ ขอกู้จากคณะกรรมการ และ ลงนามในสัญญาเงินกู้ต่อหน้าคณะกรรมการ
  - (3) ผู้ขอกู้ต้องเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารที่ทางกองทุนกำหนดเพื่อรับเงินกู้
11. หลักประกันเงินกู้
  - (1) ประเภทบุคคลที่เป็นสมาชิกอย่างน้อย 3 คน/หลักทรัพย์
  - (2) ประเภทกลุ่ม สมาชิกค้ำประกันร่วมรับผิดชอบภายในกลุ่ม
12. อัตราดอกเบี้ย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ดอกเบี้ยเงินฝากหุ้นสัจจะ	ร้อยละ 4 บาท/ปี
(2) ดอกเบี้ยเงินกู้ระยะ 1 ปี	ร้อยละ 6 บาท/ปี
(3) ดอกเบี้ยเงินกู้ระยะ 3 เดือน	ร้อยละ 6 บาท/ปี

13. การส่งชำระ

- (1) ส่งเมื่อครบกำหนด เงินต้น + ดอกเบี้ย
- (2) แบ่งเป็น 3 งวด ๆ ละ 4 เดือน เงินต้น + ดอกเบี้ย

14. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี

- (1) จัดสรรเป็นเงินปันผลค่าหุ้น/เงินฝากสัจจะ คืนร้อยละ 20
- (2) จัดสรรเป็นเงินทุนสำรองไม่เกินร้อยละ 30
- (3) จัดสรรเป็นเงินสวัสดิการสงเคราะห์ในหมู่บ้านไม่เกินร้อยละ 20
- (4) จัดสรรเป็นเงินสวัสดิการสมาชิกไม่เกินร้อยละ 20
- (5) จัดสรรเป็นเงินค่าตอบแทนคณะกรรมการ ไม่เกินร้อยละ 10

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 1 สมาชิกตามข้อ 18(3) ที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจ ในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุน มีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณา ตามความเหมาะสมและจำเป็น

ข้อ 3 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมี มติอนุมัติเงินกู้ยื่นตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน ตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจงให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

การโอนเงินเข้า บัญชีผู้กู้ตามวรรคสอง ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจาก คณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขคณะกรรมการกองทุน

คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สิน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือ ค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้ เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณ และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

ข้อ 5 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 6 ในกรณีที่ ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวน ที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้ อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิก หรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายหนึ่งรายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่งหรือดำเนินการอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

ข้อ 7 ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้ นำเงินไปใช้ในกรอบ วัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและ เรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิก เพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงิน ไปใช้ในกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้เงินพ้น จากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา สมาชิกซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพการเป็นสมาชิก ห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป รูปแบบการประเมิน ชีพพีโมเดล ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (บรรณาธิการ) (2544:221-234) ดังนี้

สตัฟเฟิลบีม (อ้างใน จำเนียร สุขหลายและคณะ) ได้เสนอแบบจำลอง CIPP เพื่อประเมินโครงการ ซึ่งได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่” แบบจำลอง CIPP ประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนศึกษา ปัจจัยหาอุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการจัดหา ข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่วางไว้ ประเมินในด้าน ต่าง ๆ คือ

- ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัด โครงการ วางแผน,ออกแบบ
- ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุนอาคารสถานที่อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้นโดยประเมินอัตรา กำลัง เวลา งบประมาณ วิธีการ ภายในโครงการเท่านั้น รูปแบบคำถาม เช่น แผนงานที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

- เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- เพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนประกอบที่สำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

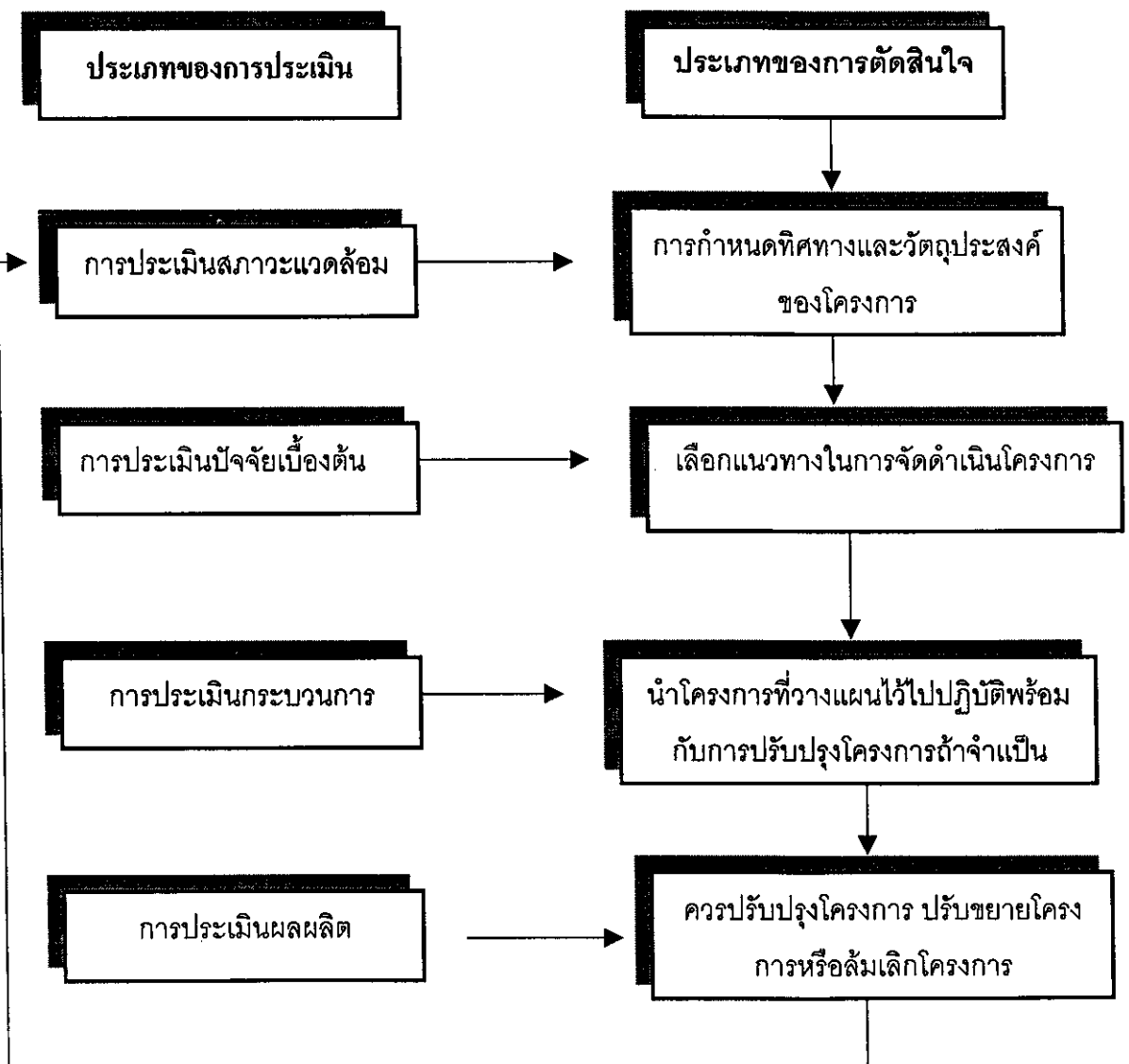
- 1) การจัดทำน้กประเมินกระบวนการเต็มเวลา
- 2) เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ

- 3) การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมิน โครงการและบุคลากร
ในโครงการ หรือในแผนงานเอง
- 4) การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่
การทำตามกระบวนการ จำเป็นต้องมีข้อมูลย้อนกลับโดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำ
อย่างไรโครงการ

นั่นจึงจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด การประเมินกระบวนการให้ข้อมูลแก่ผู้ตัดสินใจใน
การคาดคะเนล่วงหน้า การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและบันทึกกระบวนการสำหรับแปลความหมายของ
ความสำเร็จของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุด
วัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

รูปที่ 2.1 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชีพพี

8 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดขนาดและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการถือคุณ ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนอีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารการจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วหรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา ซึ่งจะช่วยในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่ง และส่งเสริมให้บัณฑิตที่ด้อยการพัฒนาบ้านเกิดมีโอกาสกระทำได้อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ สมควรให้สถาบันการศึกษาทั้งในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย จัดทำหลักสูตร โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารการจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน

ชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือและผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตดังกล่าวทางหนึ่ง

9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การพัฒนาชุมชน (Community Development) “การพัฒนา” (Developments) เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ

นักวิชาการด้านการพัฒนาจำนวนมาก ให้ความเห็นว่าการพัฒนาในแนวเก่าที่ทุ่มเทความช่วยเหลือทั้งทางด้านบุคลากร วิชาการ และทรัพยากรจากภายนอกเข้าไปเพียงฝ่ายเดียวนั้น ไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ เพราะการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนจะบังเกิดผลเมื่อมีการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำของทั้งนักพัฒนาและประชาชนอยู่ในชุมชนนั้นๆ โดยมีประชาชนเป็นผู้กระทำ (Actor) ในการพัฒนามิใช่เป้าหมายหรือผู้ถูกกระทำในกระบวนการดังกล่าว การเรียนรู้ร่วมกันผ่านการดำเนินงานพัฒนาจะก่อให้เกิด “ปัญญา” และ “พลัง” ในการก้าวผ่านความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมั่นคง ในการพัฒนา ยุคปัจจุบัน จึงได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นกระแสหลักของการพัฒนาสังคมของทุกประเทศ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนา เข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร

การมีส่วนร่วมของประชาชน มิใช่หมายความเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ มีกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของคนอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้ แต่ผู้บริหารการพัฒนามักไม่สนใจสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยพยายามสร้างสิ่งใหม่ๆขึ้นมาเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นความคิดหรือโครงการของคนซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้น หลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้วยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมิน

ผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยทางอ้อม คือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารงานของหมู่บ้านหรือเป็นไปได้โดยตรง คือ ได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

ปารีชาติ วัลย์เสถียร (2542 :138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลรวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงการสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

(2) การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจ ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

ฮุกเวลท์ (Ankie M.M. Hoogvelt) ได้ขยายความเพื่อเติมว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงซึ่งมี 3 ลักษณะ

1. การพัฒนาเป็นกระบวนการ (Process) เพราะการพัฒนาเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องตั้งแต่วิวัฒนาการของกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตลอดถึงองค์การทางวัฒนธรรมของมนุษย์

2. การพัฒนาเป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เพราะการพัฒนาเป็นกระบวนการหนึ่งของความเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายใต้เงื่อนไขของการปฏิสัมพันธ์กับสังคมอื่นๆ

3. การพัฒนามีลักษณะเป็นปฏิบัติการ (Action) เพราะการพัฒนาต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลง

9.2 ความเข้มแข็ง

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

- 1) สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของคนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
- 2) สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของคนและชุมชน
- 3) สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชน หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 4) มีกระบวนการชุมชน ที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
- 5) สมาชิกทุกคน มีส่วนร่วมในการ ประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
- 6) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในการะบวนการของชุมชน
- 7) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 8) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
- 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชน องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

นอกจากนี้ สัณญา สัณญาวิวัฒน์ (2541:14 – 17) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 4 ประการ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ทุกคนในชุมชนร่วมเรียนรู้ ชุมชนนั้นจะรู้ทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้ อยู่เสมอ
2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตัวเอง (Community Management) ด้วยกิจกรรม 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการกระบวนการของตนเอง การลงมือปฏิบัติตามแผนการ ประเมินผล

3. เป็นชุมชน ที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) อาจแสดงถึงความภักดีต่อชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงเห่น มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) คนมีคุณภาพและคุณธรรม สงบสุขจิตใจ เขือกเย็น

9.3 เครื่องมือขององค์กรการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1) จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้าน เพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกัน ในประเด็นต่างๆ

2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือ จัดทัศนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มองค์กร ต่างๆ

3) ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ

4) ลงมือปฏิบัติจริง

5) ถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียน ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

9.4 ประชาคม

การจัดเวทีประชาคม คือพื้นที่สาธารณะ : Public Space หรือสถานที่ที่ทุกคน สามารถมาพบปะรวมตัวกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยน ถกแถลง ข้อมูล ความคิดเห็น คุณค่า อุดมการณ์ ปัญหา วางแผน ทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือชุมชน

อาจเป็นเวทีการประชุมที่มีรูปแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนา แลกเปลี่ยนที่ศาลาวัด หรือพบกันเป็นครั้งคราวก็ได้

การพูดคุยในเวทีประชาคม เป็นบรรยากาศของความร่วมมือ มิตรภาพ และสัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันเกิดความกลมกลืน สมานฉันธ์ (Harmony)

9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

“การพัฒนาที่ยั่งยืน” หมายถึง รูปแบบการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรที่มีการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดภาวะความเสี่ยงแก่คนรุ่นหลัง

การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

1. ความคงอยู่ยืนยาว (Perpetuity)
2. ความเหมาะสม (Optimization)
3. การจัดการ (Management)

4. การพัฒนาที่ยั่งยืน (Boundary)

ดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าด้วยเกษตรทฤษฎีใหม่ ทฤษฎีใหม่ : ทำไม่ใหม่

1. มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน
2. มีการคำนวณโดยหลักวิชาการ เกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี
3. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อยโดยมีถึง 3 ขั้นตอน

ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

การจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วนตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูแล้งตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ

พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ 30 ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารกลางวัน สำหรับครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30 ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร เป็นต้น เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ 10 เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และ โรงเรียนอื่นๆ หลักการและแนวทางสำคัญ

1. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจ พอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำนองเกี่ยวกับการ “ลงแขก” แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่าย

2. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้อง บริโภค ดังนั้นจึงประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพงเพื่อซื้อหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะทำการเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ได้พระราชดำริเป็นแนวทางว่าต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อการเพาะปลูก 1 ไร่ โดยประมาณ ฉะนั้นเมื่อทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่หรือไม้ผลอีก 5 ไร่ (รวมเป็น 10 ไร่) จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ดังนั้นหากตั้งสมมุติฐานว่ามีพื้นที่ 15 ไร่ ก็จะสามารถกำหนดสูตรคร่าวๆ ว่าแต่ละแปลงประกอบด้วย นา 5 ไร่ พืชไร่พืชสวน 5 ไร่ ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ 2 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ ลึก

4 เมตร จุ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำที่เพียงพอที่จะสำรองไว้ใช้ยามฤดูแล้ง แต่ทั้งนี้ ขนาดของสระเก็บกักน้ำขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ดังนี้

- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน สระน้ำควรมีลักษณะลึกเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี
- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานสระน้ำอาจมีลักษณะลึกหรือตื้นและแคบหรือกว้างก็ได้โดยพิจารณาตามความเหมาะสมเพราะสามารถมีน้ำมาเติมอยู่เรื่อยๆการมีสระเก็บกักน้ำก็เพื่อให้เกษตรกรได้มีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอทั้งปี (ทรงเรียกว่า Regulator หมายถึงการควบคุมให้คิมีระบบน้ำหมุนเวียนใช้เพื่อการเกษตรได้โดยตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้งและระยะฝนทิ้งช่วง แต่มิได้หมายความว่าเกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังได้ เพราะหากน้ำในสระเก็บกักน้ำไม่เพียงพอ ในกรณีมีเขื่อนอยู่บริเวณใกล้เคียงก็อาจจะสูบน้ำมาจากเขื่อน ซึ่งจะทำให้น้ำในเขื่อนหมดได้ แต่เกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ให้เกษตรกรใช้น้ำที่ได้เก็บคูนนั้นให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชที่เหมาะสมกับฤดูกาล เช่น หน้าฝน จะมีน้ำมากพอที่จะปลูกข้าวหรือพืชชนิดอื่นๆ ได้ หน้าแล้งหรือฝนทิ้งช่วงควรปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย เช่น ถั่วต่างๆ

4. การจัดแบ่งแปลงที่ดิน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณ และคำนึงจากอัตราการถือครองที่ดินถัวเฉลี่ยครัวเรือนละ 15 ไร่อย่างไรก็ตามหากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่า หรือมากกว่านี้ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30 ต่อ 30 ต่อ 30 ต่อ 10 ไปเป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้กล่าว คือ

30% ส่วนแรกขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด เป็นต้น ได้ด้วย) และบนสระอาจจะสร้างเล้าไก่ได้ด้วย

30% ส่วนที่สองทำนา

30% ส่วนที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้เพื่อเป็นเชื้อเพลิง ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผักสมุนไพร เป็นต้น)

10% สุดห้ายเป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

อย่างไรก็ตามอัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตร หรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝนและสภาพแวดล้อม

ล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุกกว่าภาคอื่น หรือพื้นที่ใดมีแหล่งน้ำ มาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลดขนาดของบ่อหรือสระน้ำให้เล็กลงเพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้

ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า

หลักการดังกล่าวมาแล้วเป็นทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนเองจน ได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ขั้นพอยู่พอกินและตัดค่าใช้จ่ายลงเกือบหมด มีอิสระจากสภาพปัจจัยภายนอกและเพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะดำเนินการตามขั้นที่สองและสาม ต่อ ไปตามลำดับ ดังนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนเองจน ได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือสหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

1. การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือกันในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหาหน้าและอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูก
2. การตลาด เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆเพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาขั้วรวบรวมข้าวเตรียมหาเครื่องสีข้าวตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดีและลดค่าใช้จ่ายลงด้วย
3. การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น) ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง
4. สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานเฝ้าระวังเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน
5. การศึกษา (โรงเรียน ทุนการศึกษา) ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง
6. สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้วเกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไปคือ คิดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุนหรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคารหรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารบริษัทเอกชนได้รับประโยชน์ร่วมกันกล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ
- เกษตรกรซื้อเครื่องบริโภค อุปกรณ์ได้ ในราคาต่ำเพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากรเพื่อไปดำเนินการกิจกรรมต่างๆให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

จากพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานในโอกาสต่างๆนั้น พอจะสรุปได้ดังนี้

1. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตราภาพในระดับที่ประหยัด ไม่คดอยาก และเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง”
2. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถที่จะเอาน้ำในสระ ที่เก็บไว้มาปลูกพืชผักต่างๆที่ใช้น้ำน้อยได้ โดยไม่ต้องเบียดเบียนชลประทาน
3. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้สามารถสร้างรายได้ให้รวยขึ้นได้
4. ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถฟื้นตัว และช่วยตนเองได้ในระดับหนึ่งโดยที่ทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป เป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

ข้อสำคัญที่ควรพิจารณา

1. การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่นั้น มีปัจจัยประกอบหลายประการขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ฉะนั้นเกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย
2. การขุดสระน้ำนั้น จะต้องสามารถเก็บกักน้ำได้เพราะสภาพดินในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน เช่น ดินร่วน ดินทราย ซึ่งเป็นดินที่ไม่สามารถอุ้มน้ำได้หรือเป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม ซึ่งจะไม่เหมาะกับพืชที่ปลูกได้ ฉะนั้นจะต้องพิจารณาให้ดีและควรขอรับคำแนะนำ จากเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน
3. ขนาดของพื้นที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณจากอัตราการถือครองที่ดิน

ถั่วเมล็ดคร่าวเรือนละ 15 ไร่ แต่ให้ฟังเข้าใจว่าอัตราส่วนเมล็ดขนาดพื้นที่นี้มีใช้หลักตายตัว หากพื้นที่การถือครองของเกษตรกร จะมีน้อยกว่าหรือมากกว่านี้ ก็สามารถนำสัดส่วนไปปรับใช้ได้ โดยถือเกณฑ์เฉลี่ย

4. การปลูกพืชหลายชนิด เช่น ข้าว ไม้ผล พืชผัก พืชไร่ และพืชสมุนไพร อีกทั้งยังมีการเลี้ยงปลาหรือสัตว์อื่นๆ ซึ่งเกษตรกรสามารถนำมาบริโภคได้ตลอดทั้งปี เป็นการลดค่าใช้จ่ายในส่วนของการอาหารสำหรับครอบครัวได้ และส่วนที่เหลือสามารถจำหน่ายได้เป็นรายได้แก่ครอบครัวได้อีก
5. ความร่วมมือร่วมใจของชุมชนจะเป็นกำลังสำคัญ ในการปฏิบัติตามหลักทฤษฎีใหม่ เช่น การลงแรงช่วยเหลือกันหรือที่เรียกว่าการลงแขก นอกจากจะทำให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชนแล้วยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานได้อีกด้วย
6. ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดีควรนำไปกองไว้ต่างหาก เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี ซึ่งอาจนำมาถมทำขอบสระน้ำหรือยกร่องสำหรับปลูกไม้ผล

9.6 ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลดสถานะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับครอบครัว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาโสเภณีเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่มดังนี้

1. หน่วยงานของรัฐ
2. หน่วยงาน อาสาสมัครของเอกชน
3. โครงการหลวง
4. บ้าน, วัด, โรงเรียน

ธุรกิจชุมชน คือ การรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อดำเนินธุรกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนร่วมเป็นเจ้าของ และร่วมดำเนินกิจการตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานนั้น

ลักษณะเด่นของธุรกิจคือเป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร รายได้จากยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อ และการให้บริการลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชน แบ่งออกได้เป็น ธุรกิจการผลิต ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนา

ประเทศ กล่าวคือ เปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดการว่าจ้างงาน ส่งเสริมการพัฒนา ธุรกิจอุตสาหกรรม และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยร่วม ทำให้สังคมของท้องถิ่นพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญา ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสงบสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การทำบัญชีและรายงานให้จัดทำบัญชีและรายงานแยกรายงานแยกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมกองทุน คือ กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท และกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน ทุกครั้งที่มีการรับจ่ายเงินให้บันทึกบัญชีควบคุมให้ถูกต้อง ครบถ้วนเพื่อประโยชน์ ดังนี้

1. เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่รับผิดชอบบริหารจัดการการเงินกองทุน ใช้ควบคุมการรับ – จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
2. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน ประจำเดือน และรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ให้สมาชิกและสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติ ใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน
3. เพื่อจัดทำรายงานการเงินประจำปี แสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกองทุนส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีที่ คณะกรรมการกำหนดตรวจสอบและรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ พร้อมประกาศเปิดเผยให้ประชาชนและสมาชิกทราบ

ดังนั้น เพื่อให้การควบคุมการดำเนินงานกองทุนเป็น ไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานการควบคุมและการตรวจสอบ ให้คณะกรรมการทุนเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชาติกำหนดเป็น 2 บัญชี ดังนี้

1. ชื่อบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้าน... (บัญชีที่ 1) เพื่อรับโอนเงิน 1 ล้านบาท จากบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชาติ หรือตามวงเงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ และเพื่อรับเงินจากการชำระหนี้จากลูกหนี้(เงินต้นและดอกเบี้ย) ที่กู้จากเงินกองทุน 1 ล้านบาท

2. ชื่อบัญชีเงินออมของสมาชิกกองทุน หมู่บ้าน... (บัญชีที่ 2) เพื่อรับเงินจากสมาชิกของกองทุนตามที่ได้ตกลงที่จะฝากเงินหรือออมเงินกับกองทุน เป็นเงินสะสมของสมาชิก และเพื่อรับเงินจากการชำระหนี้จากหนี้ (เงินค้ำและดอกเบี้ย) ที่กู้จากเงินออมของสมาชิก

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ใช้แนวความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพฟ์โมเดล” ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น
- 1.2 การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้
- 1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของสองระบบคือ หน่วยระบบ A ระบบบริหารจัดการกองทุน และ หน่วยระบบ B หน่วยระบบกิจการของผู้กู้
- 1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

แนวคิดและรูปแบบการประเมิน

ผู้ทำเขียน ได้ใช้แนวคิด และรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม ได้กล่าวว่า “ การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำมาเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ”ซึ่งได้จำแนกขั้นตอนการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการประเมินโครงการหมู่บ้าน บึงขามทะเลสอ หมู่ที่ 9 มีครัวเรือนทั้งหมด 57 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 312 คน เป็นชายจำนวน 150 คน หญิงจำนวน 162 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน โดยวิธีการสุ่มโดยบังเอิญ ซึ่งจำแนกออกได้ดังนี้

2.1	คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	15	คน
2.2	สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	61	คน
	2.2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	52	คน
	2.2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	9	คน
2.3	ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	260	คน
2.4	ผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	5	คน
2.5	ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน	2	คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้าน บึงขามทะเลสอโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 ระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และอีกหน่วยระบบหนึ่งที่นำมาพิจารณา คือระบบ B ซึ่งจะการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

3.1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ (ระบบA)

- 3.1.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
เงิน 1 ล้านบาท
- 3.1.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 3.1.3 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 3.1.4 ผู้สมัครขอกู้
- 3.1.5 นักศึกษาบัณฑิตและทุนสะสมของหมู่บ้าน

3.2 กระบวนการ ได้แก่

- 3.2.1 การคัดเลือกผู้กู้
- 3.2.1 การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ
- 3.2.2 การรับชำระหนี้
- 3.2.3 การทำบัญชี
- 3.2.4 การช่วยหาตลาด
- 3.2.5 นักศึกษาผ่านงาน

3.3 ปัจจัยนำเข้า (ระบบB)

- 3.3.1 เงินที่กู้มาได้
- 3.3.2 เงินอื่นๆ
- 3.3.3 ถานที่และวัตถุดิบ

- 3.3.4 เทคนิควิธีทำงาน
- 3.3.5 กำลังทำงาน
- 3.4 กระบวนการ ได้แก่
  - 3.4.1 การทำกิจการถูกวิธี
  - 3.4.2 การหาตลาดที่ดี
  - 3.4.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
  - 3.4.4 การทำบัญชี
  - 3.4.5 การวิเคราะห์ประเมิน
- 3.5 ผลผลิต ได้แก่
  - 3.5.1 รายได้เป็นเงิน
  - 3.5.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
  - 3.5.3 ผู้ที่ขยายกิจการ
  - 3.5.4 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
  - 3.5.5 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินมีดังนี้

4.1 แบบสอบถาม ประกอบด้วย

- 4.1.1 แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- 4.1.2 แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

4.2 แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย

- 4.2.1 แบบรายงาน บร 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- 4.2.2 แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- 4.2.3 แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 4.2.4 แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 4.2.5 แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความ

เข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)

- 4.2.6 แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- 4.2.7 แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- 4.2.8 แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- 4.2.9 แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
- 4.2.10 แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้จากการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- 5.1 ทำการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลและสภาพทั่วไปในด้านต่างๆของหมู่บ้าน
- 5.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล
- 5.3 ทำการเก็บรวบรวมจากผู้นำชุมชน ประธานกองทุน คณะกรรมการและประชากรภายในหมู่บ้าน
- 5.4 สรุปวิเคราะห์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ 2 วิธีดังนี้

- 6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ ค่าร้อยละ ค่าความถี่
- 6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความเขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนด ซึ่งรวบรวมจากพัฒนากร หัวหน้าชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประชากรภายในหมู่บ้าน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความหมายของความยากจน

ความยากจนมักจะวัดจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ และแบบแผนของการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคมความยาก จนอาจจะหมายถึงสภาพการดำรงชีวิตของบุคคล ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอ กับรายจ่ายไม่สามารถจะหาปัจจัย มาบำบัดความต้องการได้เพียง ทั้งทางร่างกาย และจิตใจจน เป็นเหตุให้บุคคลนั้น มีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐาน ที่สังคมวางไว้ภาวะความยากจน เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป ในประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ความยากจนเป็น ปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญและให้ความเอาใจใส่ในการเร่งแก้ปัญหา

ไอทีเซน และซินท์ ระบุว่า มีจำนวนคนยากจนประมาณร้อยละ 12.8 ของประชากร ทั้งหมด คนจนส่วนใหญ่จะเป็นชาวแอฟริกัน ชาวลาตินอเมริกันในกลุ่มคนยากจนนี้จะมีคนยาก จนจริงๆ คือ ไม่มีบ้านอยู่อาศัยประมาณ 12 ล้านคน สำหรับในประเทศไทยนั้นจากข้อมูลของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่า ประเทศไทยมีประชากรใน ข่ายยากจนประมาณ 10 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด สภาพความยากจนที่ใช้ รายได้เป็นตัวชี้วัดเพียงอย่างเดียว อาจทำให้พิจารณาสภาพปัญหาได้อย่างไม่ทั่วถึงและไม่อาจจะ แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความยากจนนั้นนอกจากจะพิจารณารายได้แล้ว ปัจจัยอื่น เช่น การขาดการศึกษา สุขภาพ อ่อนแอภาวะโภชนาการไม่ดี มีอายุขัยโดยเฉลี่ยสั้น และอัตราการตาย ของเด็กทารกแรกเกิด ก็มีความสัมพันธ์กับความยากจนด้วยปัญหาความยากจนเป็นปัญหาคู่กับ สังคมไทยมาช้านาน แม้รัฐจะได้พยายามกำหนดแผนและดำเนินการพัฒนาจากโครงการต่าง ๆ ก็ ยังปรากฏว่ามีประชาชนยากจนอยู่จำนวนมากทั้งในเมืองและชนบท

1.1.2 ผลกระทบจากความยากจน มีทั้งต่อบุคคลและสังคมทั้งในแง่บวกและลบ ดังนี้

1.1.2.1 เป็นการแบ่งชนชั้น รวย พอกินพอใช้ จน

1.1.2.2 ความยากจนส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยไม่ดีไม่แข็งแรงเป็นการขัด ขวาง และลดประสิทธิภาพในการทำงานลง ซึ่งจะส่งผลให้ยิ่งยากจนลงไปอีกคนยากจนไม่มี ความสุขในการดำรงชีวิต ขาดการอยู่ดี

1.1.3 เป็นภาระแก่สังคม สังคมที่มีคนยากจนเป็นจำนวนมากเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพราะรัฐต้องแก้ปัญหาพื้นฐานนี้ก่อน จะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากช่วยเหลือคนเหล่านี้ ทำให้สังคมไม่สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาประเทศ เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอันนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคม เช่น การลัก ทรัพย์ การขัดแย้งระหว่างบุคคลความยากจนเป็นเหตุให้ไม่ได้รับการศึกษาตามความสามารถที่มีอยู่ จึงไม่สามารถหางานที่ดี ต้องทำงานแบบใช้แรงงานรายได้ต่ำความยากจนเป็นเหตุทำให้เกิดความท้อแท้ เลือยหาความพยายามมีอยู่จำกัด และไม่ค่อยมีประสิทธิภาพความยากจนเป็นสาเหตุให้เกิด ความเบี่ยงเบนทางพฤติกรรมตามมา เช่น สภาพครอบครัวแตกแยก การคิดสิ่งเสพยาเสพติด การเป็นโสเภณี การขายแรงงานเด็ก การด้อยโอกาสในการศึกษาและฝึกอบรม และการเป็นอาชญากร ฯลฯ คนจนมักมีครอบครัวใหญ่ ลูกมาก ลูกแต่งงานแล้วไม่แยกครอบครัว

ความยากจนทำให้สังคมมีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจและการเมือง เพราะคนจนไม่มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนามีชีวิตน่าสงสาร ความขาดแคลนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ บุคคลมีสภาพขัดสนยากไร้ ไม่สามารถจัดหาเครื่องบริโภคและอุปโภค ได้อย่างเพียงพอ จึงดำเนินชีวิตทางกายอย่างขาดแคลนและมีสภาพชีวิตต่ำกว่ามาตรฐาน สถานภาพทางสังคมต่ำ และเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม บุคคลนั้นรู้สึกมีปมด้อยและเกิดน้อยเนื้อต่ำใจ อิจฉา หวาดระแวง มองโลกในแง่ร้าย มีอารมณ์ไม่มั่นคง บางคนปล่อยชีวิตตามยถากรรม ไม่กล้าเข้าสังคมหรือไม่ชอบสมาคม ปรับตัวเป็นคนจริยธรรมต่ำ ทำตัวเหมือนไร้ความสามารถ นอกจากนี้จะขาดโอกาสหรือเสียเปรียบในทางหน้าที่การงานและทางสังคมผลต่อตัวบุคคลและครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ เช่น น้อยเนื้อต่ำใจอิจฉา หวาดระแวง มองโลกในแง่ร้าย ปล่อยไปตามโชคชะตา เกิดปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพ ไม่สามารถที่จะให้มีการศึกษาและการอุปโภคบริโภคแก่ครอบครัวเท่าที่ควร เป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าของบุคคลและสังคมก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สังคมใดมีคนยากจนมากๆ เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศมากและ ค้ำยาบ้า เพื่อความอยู่รอด

1.1.4 สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทย

ในการกำหนดสถานภาพ ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ธนาคารโลกพิจารณารายได้ประชาชาติ แล้วกำหนดให้สถานภาพทางเศรษฐกิจ ของประเทศไทยก้าวพ้น จากระดับประเทศยากจนมาเป็น ประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับกลาง แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาประเทศ และการที่รายได้ส่วนใหญ่ยังไม่กระจายตัวเท่าที่ควร จึงยังคงพบความยากจนกระจายอยู่ในส่วนใหญ่ของประเทศ กลุ่มอาชีพที่ยากจนที่สุด ยังคงอยู่ในกลุ่มเกษตรกรซึ่งปรากฏว่ามีรายได้ที่น้อยที่สุด คือ เพียงครึ่งหนึ่งของรายได้เฉลี่ยทั้งประเทศเท่านั้น นอกจากนี้ความ

เหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างเขตมหานคร และส่วนภูมิภาคก็มีมาก กิจกรรมและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจก็ยังคงกระจุกตัวอยู่ในภาคมหานคร และปริมณฑล รายได้เฉลี่ยคนกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ยังมีความแตกต่างกับภาคอื่นๆ ของประเทศมาก โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้ต่อหัวต่ำสุดถึงประมาณ 12 เท่า แต่ยังคงมีการว่างงานตามฤดูกาล ในภาคเกษตรกรรม โดยทั่วไปมีการเคลื่อนย้ายแรงงานช่วงหน้าแล้งมาทำงานในเมืองและเขตอุตสาหกรรม โดยเฉพาะแรงงานเด็กเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี การป้องกันและการแก้ไขปัญหาความยากจนการพัฒนาประชากรด้านความรู้ ความสามารถ สุขภาพอนามัยการส่งเสริมการลงทุนธุรกิจทุกสาขา ทุกประเภท การให้บริการแก่ผู้ยากจนในด้านต่างๆ เช่น บริการทางการศึกษา บริการทางด้านสุขภาพอนามัย บริการจัดหาเงินให้เงินทุนประกอบอาชีพแก่ผู้ตั้งใจทำมาหากินการประกันความมั่นคงทางสังคม และการสังคมสงเคราะห์การประกันสังคม นายจ้างกับลูกจ้าง รัฐบาลร่วมกันออกเงินสมทบในการประกันถ้าเกิดขาดรายได้เพราะขราภาพทุพพลภาพ เจ็บป่วย ว่างงาน ตาย มีผู้ที่ต้องอยู่ในอุปการะ จะมีเงินใช้จ่ายเลี้ยงดูครอบครัว เป็นการบรรเทาปัญหา ความยากจนการประชาสงเคราะห์ เป็นการสงเคราะห์ผู้ที่ขาดรายได้ แต่ไม่เข้าข่ายอยู่ในการประกันสังคม โดยผู้รับการสงเคราะห์ไม่ต้องออกเงินสมทบ รัฐจะให้ การช่วยเหลือ โดยการทดสอบความจำเป็น ว่าทุกข์ยากจริงหรือไม่ และผู้ที่เข้าข่ายการสงเคราะห์ คือ คนชรา ตาบอด ทุพพลภาพ เด็กต้องอยู่ในอุปการะ ฯลฯ แก้ไขป้องกันทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ให้สวัสดิการส่งเสริมให้ความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย ให้มีอาหารพอเพียง จัดระเบียบภายในสังคม หรือชุมชนให้เรียบร้อย เพื่อให้บุคคลมีจิตใจดี ส่งเสริมการศึกษา ให้ความรู้เพื่อพัฒนาปัญญาความสามารถปลูกฝังความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ดี ให้กำลังใจ ให้มีความขยันอดทน มุ่งความสำเร็จ กล้าสู้กลับปัญหาและอุปสรรค ผู้บริหารประเทศ จะต้องจัดระเบียบสังคมให้เรียบร้อยแบ่งสรร มอบหมายตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันให้ชัดเจน วางกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติ ให้สามารถปฏิบัติได้ และมีการควบคุมอย่างเข้มงวด ให้ทุกคนอยู่ในระเบียบวินัยปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของตนได้อย่างสะดวกมีประสิทธิภาพ ไม่เป็นกั๊กปลูกฝังให้รักและผูกพันต่อสังคมของตน ให้โอกาสและวิธีการบรรลุปเป้าหมายเท่าเทียมกัน ดำเนินบทบาทตามสถานภาพและหน้าที่ ตามที่สังคมปลูกฝัง เช่น ให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอควร มีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพการงาน มีการศึกษาสูง มีส่วนร่วมทางการเมืองต้องปลูกฝังค่านิยม มีหลักเกณฑ์ในการปันส่วนรายได้อย่างยุติธรรม ขจัดความขัดแย้งในค่านิยมของประชาชน ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของความสุขทางใจปลูกฝังวัฒนธรรม ปรัชญา สร้างความเจริญทางธรรมะและคุณธรรม การพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มุ่งพัฒนาทั้งคนและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักประชาธิปไตย หลัก

การช่วยตนเอง หลักการใช้ผู้นำหมู่บ้าน หลักการรู้จักวัฒนธรรมท้องถิ่น ฯลฯ ข้อสำคัญให้มีการศึกษา ให้มีการพัฒนาหมู่บ้าน ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยกำลังความสามารถของประชาชนและการช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน โดยยึดหลักการที่ประชาชนช่วยตนเอง การใช้ผู้นำจากหมู่บ้าน พยายามกระจายความเจริญไปสู่ชนบท ด้านเศรษฐกิจ ให้เงินทุนกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้เป็นการลงทุนสำหรับคนทำมาหากินที่ยากจน หรือให้เงินสงเคราะห์กรณีเกิดภัยพิบัติจากธรรมชาติหรือโรคระบาด เพื่อมิให้มีหนี้สินล้นพ้นตัว และมีกำลังใจต่อสู้อุปสรรคต่อไปด้านสุขภาพ ให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้ยากจนทุกคน ให้ความคุ้มครองป้องกันในเรื่องสุขภาพอนามัยด้านการศึกษา ควรเอาใจใส่ให้คนยากจนมีการศึกษา หากเด็กไม่อาจจะศึกษาต่อได้ ให้มีการฝึกอาชีพตามที่ถนัด เพื่อจะได้มีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัวด้านอาชีพ ถ้ามีงานให้คนทำจะไม่มีใครคอยยาก คนขยันหมั่นเพียรจะได้ปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ด้านภาษี ควรเก็บภาษีอย่างเป็นธรรม การวางแผนครอบครัว เป็นการชะลอการเกิด การมีลูกมากจะทำให้ยากจนลงการป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เช่น รถยนต์ โรงงานอุตสาหกรรม ผู้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุปีหนึ่ง ๆ มีจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะงานเสี่ยงภัย เช่น ในโรงงานเครื่องกระป๋อง โรงงานเหล็ก เส้น โรงงานอลูมิเนียม โรงงานหลอมทองแดง

1.1.3 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการที่นำสินค้าพื้นเมือง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นทั่วไทยมาทำการตลาดทั้งในและต่างประเทศทั้งนี้เพราะรัฐบาลมีวิสัยทัศน์ว่าสินค้าพื้นเมืองเหล่านั้นมีศักยภาพ เนื่องจากเป็นสินค้าที่เป็นภูมิปัญญาแผ่นดินและภูมิปัญญาแห่งวัฒนธรรม โครงการนี้ถูกพัฒนาขึ้นด้วยเล็งเห็นว่าประเทศอื่น ๆ หลายประเทศสามารถนำสินค้าพื้นเมืองมาทำตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ประเทศไทยเรามีสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพอยู่ทั่วทุกตำบล ทุกจังหวัด ประเทศไทยเราน่าจะอาศัยโอกาสเช่นเดียวกันนี้ พัฒนาสินค้าพื้นเมืองไทยให้สามารถทำตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในและต่างประเทศ วิสัยทัศน์ของโครงการคือการสร้างงาน สร้างคน และสร้างโอกาส ซึ่งการสร้างงานหมายถึงการสร้างงานให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ท้องถิ่นทั่วไทย การสร้างคนหมายถึงพัฒนาชาวบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีแนวคิดของผู้ประกอบการ ทำการตลาดสินค้าพื้นเมืองของตนอย่างเป็นระบบและการสร้างโอกาสหมายถึงการสร้างโอกาสให้แก่คนไทยทั่วประเทศ ได้นำสินค้าพื้นเมืองของตนมาทำตลาดและสร้างโอกาสให้แก่สินค้าพื้นเมืองใน การทำการตลาดทั้งในและต่างประเทศ เป็นการสร้างทั้งรายได้และชื่อเสียงให้ประเทศ

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศไทยปี พุทธศักราช 2535

ทศวรรษที่ 1980 นี้ เป็นช่วงแปรเปลี่ยนที่สำคัญของประเทศไทยให้มีการย้อนกลับ มาดูบทบาทของตนเองในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการ พิจารณา การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่อญี่ปุ่นถึงปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ที่ ผ่านมาในอดีตซึ่งส่งผลให้ประเทศต้องตกอยู่ภายใต้แอกของระบบทุนนิยมเสรีและประสบปัญหาทาง เศรษฐกิจ หลีกเลียงไม่พ้นต่อภาวะวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ การขาดดุลการค้า คุลำธาระหนักต่าง ประเทศ เป็นต้น ผนวกกับการย้อนพินิจถึงการดำเนินการบริหารงาน เศรษฐกิจที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเต็มที่ ยังผลให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจและ กำหนดแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศคู่ค้าสำคัญ เช่น ญี่ปุ่น ตลาดร่วมยุโรปและ สหรัฐอเมริกา ดังจะเห็น ได้จากการตื่นตัวในปัญหาการขาดดุลการค้า ในต้นทศวรรษ 1980 หรือ การออกสมุดปกขาว ปรับ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่าง ไทยและญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1985 เป็นต้น ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงนโยบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของ ประเทศไทยต่อญี่ปุ่น ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้ขึ้นมาบริหารประเทศในช่วงระหว่างปี 1980-1988 โดยพยายามศึกษาถึงกระบวนการกำหนดนโยบาย ปรับโครงสร้างความสัมพันธ์หรือ การออกสมุดปกขาวฯ ในเดือนมิถุนายน 1985 ดังกล่าว โดยอาศัยแนวความคิดเรื่องทฤษฎีการ ตัดสินใจ เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่า มีกลุ่มตัวแปรภายในและภายนอกมากมายที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการออกสมุดปกขาวฯ โดยกลุ่มตัวแปรภายในจะมีอิทธิพลมากกว่ากลุ่มตัวแปรภายนอก กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโลกมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยอย่างมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบคือ ความไม่มั่นคงในเสถียรภาพ ทางเศรษฐกิจการเงินการคลังของไทย อัน เนื่องมาจากภาวะหนี้สินต่างประเทศ การขาดดุลการค้าและเงินทุนสำรอง ซึ่งเป็นตัวแปรหลักทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของไทยต่อญี่ปุ่น และตัวแปรนี้ถือเป็นปัจจัยทางด้านประเด็นปัญหาอันแรกที่เข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบาย การ ปรับโครงสร้างฯ ขณะเดียวกันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ในสมัยพลเอกเปรมฯ ที่กลายเป็นปัญหา คือ การขาดดุลการค้า และดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างหนักของไทยต่อญี่ปุ่นซึ่งไทยได้ขาดดุลกับญี่ปุ่นมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่องกว่า 30 ปี ตั้งแต่ทศวรรษ 1950 แต่ทว่าอัตราส่วนการขาดดุลของไทยต่อญี่ปุ่นกับการขาดดุล ทั้งหมดมีปริมาณสูงกว่า 50% โดยเฉลี่ยนำมาซึ่งความรู้สึกต่อต้านญี่ปุ่นอีกครั้งในช่วงปี 1984-1985 คล้ายกับสถานการณ์การขาดดุลการค้า และการต่อต้านญี่ปุ่นในช่วงปี 1972-1974 อันมีผลกดดัน ให้รัฐบาลตระหนักในปัญหาความสัมพันธ์มากขึ้นประกอบกับสถานการณ์

ความล้มเหลวในการเจรจาทางการค้ากับญี่ปุ่นในระดับรัฐมนตรีในปี 1984 นำมาซึ่งบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดมากขึ้น ทั้งหมดจึงเป็นปัจจัยทางสถานการณ์ที่ผันแปรตามตัวแปรหลักที่กล่าวข้างต้น

กลุ่มปัจจัยสุดท้ายที่เป็นตัวนำเข้า(Input)สู่ระบบการตัดสินใจคือการเปลี่ยนแปลงในระบบบริหารเศรษฐกิจ และความไม่สอดคล้องในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของไทยในช่วงนั้น จากปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของไทย และความพยายามในการแก้ปัญหาโดยการลดค่าเงินบาทหรือใช้มาตรการทางการเงินอื่น ๆ อีกหลายประการ แต่ก็ยังไม่บรรลุผล นำมาซึ่งความตื่นตัวของรัฐบาลที่จะหามาตรการเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน นโยบายปรับโครงสร้างฯ จึงได้รับการพิจารณาพร้อม ๆ กับการตระหนักถึงความไม่สอดคล้องของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของไทยต่อญี่ปุ่นที่ขาดการประสานหรือการกำหนดทิศทาง ในขณะที่ การมุ่งหาเป้าหมายและแนวนโยบายดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่เหมาะสม จึงเป็นปัจจัยตัวสุดท้ายในกลุ่มนี้ซึ่งถือเป็นตัวแปรตาม ปัจจัยทางเสถียรภาพเศรษฐกิจเช่นกัน

กลุ่มปัจจัยนำเข้าทั้ง 3 กลุ่มนี้ ได้รับการเชื่อมโยงกับกระบวนการกำหนดนโยบายปรับโครงสร้างฯ ด้วยปัจจัยของมิติใหม่ในนโยบายต่างประเทศของไทยที่เน้นบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้นและนำหลัก "การทูตนำการค้า" มาใช้เพื่อให้ไทยมีลักษณะที่ครอบคลุมรอบด้านมากขึ้น จึงนำมาซึ่งบทบาทที่เพิ่มขึ้นของกระทรวงการต่างประเทศด้วย นอกจากนี้ยังได้รับการเชื่อมโยง กับปัจจัยทางโครงสร้างสังคมเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก-ออกให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5-6 เพื่อให้ไทยสามารถเพิ่มมูลค่าการส่งออกและเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพการผลิต การตลาดและเทคโนโลยีให้สามารถแข่งขันกับตลาดโลก ได้และจากแรงผลักดันทางเศรษฐกิจการเมือง ก็มีผลทำให้ภาคเอกชนเข้ามามี บทบาทในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ ได้อย่างเป็นรูปธรรมขึ้น ตามการจัดตั้งคณะกรรมการ ร่วมภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจซึ่งริเริ่มเป็นครั้งแรกในสมัยพลเอกเปรมฯ

ในด้านปัจจัยของผู้ที่มีส่วน ในการตัดสินใจ ในกรณีการออกสมุดปกขาวฯครั้งนี้ พบว่า กระทรวงการต่างประเทศ มีบทบาทหลักในฐานะเป็นเสมือนหัวหอกในการดำเนินนโยบาย การเข้ามา มีบทบาทโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจครั้งนี้ ทำให้ข้าราชการระดับกลางและระดับล่าง มีบทบาทสูง และมีลักษณะการตัดสินใจที่ประกอบด้วยอิทธิพลของระบบราชการ ส่วนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น จะมีบทบาทในแง่ของการเป็นหน่วยงานวางแผนนโยบายหลัก อันเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการตัดสินใจ ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่การวางมาตรการแก้ไขปัญหา หรือมาตรการเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการวางแนวนโยบายตาม

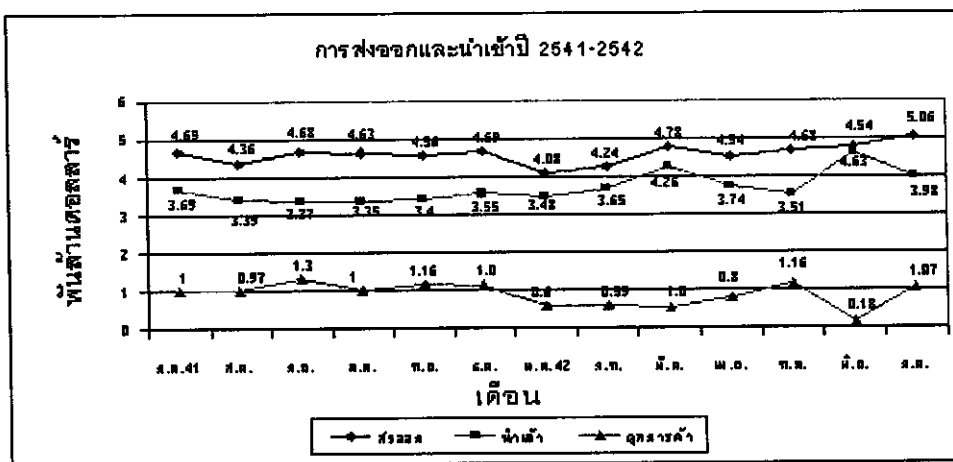

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ในฐานะเป็นองค์กรทำงาน ให้ ข้อมูลรายละเอียดประกอบการตัดสินใจ คือ กรมวิเทศสหการ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวง อุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนหรือ กรอ. ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป การออกสมุดปกขาวฯ ในปี 1985 เป็นผลนำออก ของ กระบวนการกำหนดนโยบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของไทยต่อญี่ปุ่น อันเป็นการปรับเปลี่ยนนโยบายที่มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจโลก และการขาดดุลการค้าต่อญี่ปุ่น อย่าง ต่อเนื่องมหาศาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินความสัมพันธ์ของประเทศไทยต่อญี่ปุ่น ในสมัยของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และต่อเนื่องมาจนถึงทศวรรษที่ 1990 ในปัจจุบัน ประเด็น สำคัญ มูลค่าการส่งออกเดือนกรกฎาคม ในรูปเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้นสูงสุด นับตั้งแต่ต้นปี 2542 และเมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อนเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.85 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นเป็นเดือนที่ 4 ตั้งแต่เมษายน 2542 มูลค่าการนำเข้าเดือนกรกฎาคม ในรูปเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.97 เมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อนจากหมวดสินค้า น้ำมัน ยานยนต์ และอื่น ๆ

ดุลการค้าเดือนกรกฎาคม ในรูปเงินดอลลาร์เพิ่มขึ้นจากระยะ เดียวกันของปีก่อนร้อยละ 7.41 ส่วนในรูปเงินบาทลดลงร้อยละ 1.85 ภาวะการค้า 7 เดือนแรกของปี 2542 เพิ่มขึ้นในรูป เงินดอลลาร์ ทั้งมูลค่าการส่งออกและนำเข้าร้อยละ 1.76 และ 8.49 ตามลำดับภาวะการค้าช่วง 5 เดือนหลัง ยังได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความกังวลที่จีนมีแนวโน้มจะลดค่า เงิน การสูญเสียตลาดสหรัฐฯ และการถูกตัดจีเอสพี

ภาวะการค้าระหว่างประเทศเดือนกรกฎาคม 2542

(ระบบผ่านพิธีการศุลกากร)

ที่มา : กรมศุลกากร

รูปที่ 4.1 กราฟแสดงภาวะการค้าระหว่างประเทศเดือนกรกฎาคมปี 2542

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.1.4.1 การดำเนินการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการของรัฐในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมยังไม่ทัน กับอัตราการเสื่อมโทรม การปลูกป่าดำเนินการเพียงปีละประมาณ 100,000 ไร่ ในขณะที่มีอัตราการรูกป่าเฉลี่ยปีละ 620,000 ล้านไร่ การฟื้นฟูที่ดินที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายดำเนินการได้เพียงปีละ 2 ล้านไร่ ในขณะที่มีที่ดินที่มีปัญหานี้มากกว่า 190 ล้านไร่

การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง มีการรณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและชุมชน เพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ประชาชนมีความตื่นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่ขาดกลไกและกระบวนการที่มีรูปธรรมที่ชัดเจนมารองรับรูปแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นเพียงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับฟังความคิดเห็น ยังไม่สามารถเข้าร่วมในลักษณะเฝ้าระวังร่วมตัดสินใจและร่วมดำเนินการได้

1.1.4.2 บทเรียนจากการดำเนินการที่ผ่านมา

รัฐเป็นเพียงผู้บริหารหลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมาไม่เป็นธรรมไม่โปร่งใส ทำให้เกิดความขัดแย้งค่าใช้จ่ายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกผลักดันให้เป็นค่าใช้จ่ายสาธารณะของสังคม การแก้ปัญหาของรัฐเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ พึ่งพาเทคโนโลยีและการจัดการแบบตะวันตก ไม่เหมาะสมและมีค่าใช้จ่ายสูงการใช้กฎหมายในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่มีประสิทธิภาพไม่เข้มงวดและขาดความต่อเนื่อง

1.1.4.3 ข้อเสนอแนะ

สร้างระบบเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่เป็นธรรมและมีความโปร่งใส โดยการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบที่รวมศูนย์ โดยภาครัฐในส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นในเครือข่ายชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ภาคเอกชน ท้องถิ่นและประชาชน รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองท้องถิ่น โดยพัฒนาวิสัยทัศน์และองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ ผลักดันรูปแบบและหลักการบริหารที่สนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมสู่การใช้อย่างเป็นรูปธรรมพัฒนากลไกการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง เช่น ทบทวน โครงสร้างการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (อีไอเอ) และการทำประชาพิจารณ์จัดตั้งองค์กรอิสระเข้าไปมีบทบาทในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม พัฒนาองค์ความรู้ และสร้างโอกาสการเรียนรู้เพื่อใช้ในการแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (จากหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันพุธที่ 26 มิถุนายน พุทธศักราช 2545 หน้า 18 (ชีวิตคุณภาพ))

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชนหนี้ระดับรากหญ้า

ในภาวะที่ประเทศอยู่ในห้วงวิกฤติ สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้หลายครั้งที่เราก่อน ได้ยื่นกันคุ้นหูคือปัจจัยจากต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยนั้น ไม่สามารถควบคุมได้ เราได้ยื่นเรื่องปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้นี้มาจนรู้ดีว่าจะกลายเป็นข้ออ้างของฝ่ายบริหารในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไปแล้ว ความจริงยังมีปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้อีก ไม่ได้อยู่นอกประเทศหากแต่อยู่ในประเทศนี้นั้นแหละปัจจัยนั้นคือ ‘ปัจเจกบุคคล’

แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ การกระตุ้นค่าใช้จ่ายในภาคครัวเรือนด้วยการแพร่กระจายบัตรเครดิตนั้นน่าเป็นห่วง อย่างลืมน่า การที่รัฐตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทนั้น มีความคาดหวังกันว่า ประชาชนในหมู่บ้านต่างๆ ที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไป จะนำเงินนั้นไปลงทุนแต่การใช้จ่ายผ่านทางบัตรเครดิต ไม่ใช่การใช้จ่ายเพื่อการลงทุนหากแต่เป็นการจับจ่ายใช้สอยตามความพอใจ เป็นการใช้จ่ายตามความพอใจของประชาชนผู้เป็นเจ้าของบัตร ประชาชนซึ่งเป็นปัจเจกบุคคลที่มีสิทธิเสรีภาพในการใช้จ่าย เป็นปัจเจกบุคคลที่รัฐมิอาจเข้าไปห้ามปรามได้

สิ่งที่น่าเป็นห่วงจึงเกิดขึ้น เพราะปัจจุบันระบบของรัฐเปิด โอกาสให้บุคคลที่มีรายได้น้อยเพียง 5,000-7,000 บาท ก็สามารถขอบัตรเครดิตได้เป็นการเปิดช่องทางในการใช้จ่าย การใช้จ่ายนี้ไม่ใช่การใช้จ่ายเพื่อการลงทุน หากแต่เป็นการใช้จ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตอะไรขึ้นมา แล้วยังมีการคิดอัตราดอกเบี้ยสูงระดับ 17 เปอร์เซ็นต์ สูงกว่าการกู้เงินมาเพื่อขอลงทุนมากนักขณะนี้มียอดผู้ขอใช้บัตรเครดิตสูงมากขึ้นเรื่อยๆ และอัตราการใช้บัตรเครดิตก็สูงขึ้น จึงเป็นที่กังวลว่า โอกาสที่จะมีการใช้จ่ายแบบสุรุ่ยสุร่ายกำลังจะกลับมาอีกครั้ง หากการใช้จ่ายอยู่ในลักษณะสุรุ่ยสุร่าย โอกาสที่เกิดขึ้นในภาคปัจเจกบุคคลก็มีสูง หากการใช้จ่ายอยู่ในลักษณะฟองสบู่ โอกาสนั้นน่าภาคประชาชนจะเกิดขึ้นก็มีสูงอีกเช่นกัน เรื่องนี้ไม่ใช่ความขลาดเขลา หากแต่เป็นความกังวล เพราะเหตุการณ์เช่นนี้กำลังเกิดในต่างประเทศ อาทิ เกาหลีใต้ เป็นต้น เราจึงพึงจดจำเอาไว้จดจำว่า สาเหตุของการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อก่อนวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 มาจากหนี้ภาคธุรกิจ หนี้เน่าที่เกิดจากภาคธุรกิจใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย

ดังนั้น ข้อห่วงใยในการพิจารณางบประมาณ 2546 เรื่องบัตรเครดิตจึงน่าสนใจเพราะไม่มีใครในชาติไทยอยากให้หนี้เน่าเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกยิ่งหนี้เน่าที่เกิดขึ้นจากระดับรากหญ้า หากเกิดขึ้นการแก้ไขมันจะทวีความยุ่งยาก เพราะห่อหมกหญ้าไม่ใช่องค์กร รัฐจึงคุมสภาพของปัญหาได้ลำบากยิ่ง (นฤตย์ เสกธีระ เดินหน้าชน หน้าที หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันพุธที่ 3 กรกฎาคม พุทธศักราช 2545 กระแสทรรศน์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 8881)

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบทบางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่น

เมื่อไม่เหลือความเป็นท้องถิ่น ได้มีการศึกษากระบวนการผนวกเข้าสู่ศูนย์กลาง และความหลากหลาย โดยใช้วิธีการศึกษาแบบต่อเนื่องซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถนำข้อมูลต่าง ๆ มาเรียงลำดับก่อนหลังโดยนำมาเชื่อมโยงกันได้ดีกว่าหมู่บ้านแห่งหนึ่งในภาคเหนือของไทย ทั้งนี้การศึกษาได้เน้นไปที่การแทนที่ของลักษณะความเป็นท้องถิ่นมาสู่ความไม่เป็นท้องถิ่นใน 3 ประการ ซึ่งได้แก่การเกษตร กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และอาชีพของชาวบ้าน

จากอดีตที่สังคมไทยเคยเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยที่ดินรกร้างว่างเปล่ามากมายและมีภาวะการขาดแคลนแรงงาน แต่ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงได้นำไปสู่ภาวะการขาดแคลนที่ดินทำกินและการเกิดสภาพความเป็นเมืองมากขึ้น เช่น กรุงเทพมหานคร หรือตัวเมืองใหญ่ ๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้หมู่บ้านใกล้เมืองหลายแห่งได้เกิดลักษณะผสมผสานของโครงการสร้างสังคมระหว่างลักษณะเมือง/อุตสาหกรรม และชนบท/เกษตรกรรม ลักษณะผสมผสานดังกล่าวทำให้เกิดคำถามที่ทำนายการจำแนกเป็น 2 ชั้น ของเมือง/ชนบท และอุตสาหกรรม / เกษตรกรรมที่เคยเป็นมาสำหรับบ้านเล็ก (Lek-นามสมมุติ) อันเป็นพื้นที่ศึกษานั้น เป็นหมู่บ้านตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองเชียงใหม่โดยห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 30 กม.

หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านที่ ชิกฮาร์ ทานาเบ้ เคยศึกษาไว้ระหว่าง พ.ศ. 2517-2518 รายงานการศึกษาปรากฏในหนังสือเรื่อง "Ecology and Practical Technology : Peasant Farming Systems in Thailand" (1995) การศึกษาในครั้งนั้นทานาเบ้ได้ให้ความสนใจเรื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับความสัมพันธ์ทางสังคม นั่นคือวาทกรรมเกี่ยวกับสังคมชาวนาและเทคนิคการผลิตข้าว ในปี 2534 มาร์ค ริชี่ ได้กลับเข้าไปศึกษาหมู่บ้านเดิมอีกครั้งหนึ่ง

การศึกษาครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับบริบทของสังคมแต่ละสังคม ที่อธิบายว่าการขยายตัวของทุนในแต่ละสังคมอาจมีผลกระทบที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขึ้นอยู่กับลักษณะความหลากหลายของแต่ละท้องถิ่น อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพดั้งเดิมที่เป็นอาชีพเกษตรไปสู่ความหลากหลายของชนชั้น ในสังคมชาวนาเกิดขึ้นภายใต้การเติบโตทางเศรษฐกิจและประวัติศาสตร์ของการผนวกเข้าสู่ศูนย์กลาง ซึ่งการผนวกเข้าสู่ศูนย์กลาง ได้ก่อให้เกิดกระบวนการปรับปรนขึ้นหรือการเกิดความหลากหลายทั้งในลักษณะประเภทของอาชีพ เช่น ไม้ใช้เกษตรและลักษณะของพื้นที่ (เมือง/ไม้ใช้ท้องถิ่น) ซึ่งกำลังเกิดขึ้น ณ บ้านเล็กในปัจจุบัน

การศึกษาในเรื่องการแทนที่ความเป็นท้องถิ่น โดยความไม่เป็นท้องถิ่นใน 3 เรื่องซึ่งได้แก่ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การเกษตรและการเปลี่ยนแปลงเรื่องอาชีพ

1.1.6.1 กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การที่รัฐออกกฎหมายกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน โดยเฉพาะการออกเอกสารสิทธิเป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงกระบวนการผนวกเข้าสู่ศูนย์กลางรัฐได้เข้าควบคุมพื้นที่ของจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ที่รัฐออกกฎหมายปกครองท้องถิ่นหรือการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินถือเป็นการควบคุมเจ้าที่ดินเป็นรายบุคคลแทนที่จะผ่านตัวกลางดังเช่นในอดีต เช่น เจ้าที่ดินท้องถิ่นหรือหน่วยงานท้องถิ่น การประกาศใช้กฎหมายกรรมสิทธิ์ในที่ดินประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 245 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน โดยวิธีการสุ่มโดยบังเอิญ ซึ่งจำแนกออกได้ดังนี้

2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	15	คน
2.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	61	คน
2.2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	52	คน
2.2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	9	คน
2.3 ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	260	คน
2.4 ผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	5	คน
2.5 ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน	2	คน

4 สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาใน พ.ศ. 2479 และ พ.ศ. 2497 ได้มีการประกาศ พระราชบัญญัติที่ดิน ซึ่งครอบคลุมการสำรวจที่ดินการจดทะเบียนรวมทั้งการใช้กลไกต่างๆ เพื่อควบคุมการใช้ที่ดินรวมถึงการออกเอกสารสิทธิต่างๆ อันได้แก่โฉนด น.ส.3 หรือ น.ส.3ก.(แบบชั่วคราว) น.ส.2 และ สด.1(สิทธิในที่ดินทำกิน) การศึกษาหลายเรื่องได้ชี้ให้เห็นว่าในหลายกรณีๆ การออกเอกสารสิทธิมีผลทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมชนบทโดยเฉพาะธุรกิจ

1.1.6.2 การเกษตร การเปลี่ยนแปลงของกรรมสิทธิ์ในที่ดินมีผลทำให้เกิดกระบวนการที่ไม่ใช่ท้องถิ่นของภาคเกษตรขึ้น ทั้งนี้พืชเศรษฐกิจต่างๆ ต้องพึ่งพิงตลาดภายนอกโดยเฉพาะพืช ตระกูลถั่วสำหรับการปลูกข้าวมีความจำเป็นต้องพึ่งเงินสดจากการขายพืชเศรษฐกิจ นอกจากนี้แล้วเทคโนโลยีการผลิตต่างๆ เช่น รถไถ จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรจากภายนอก เช่น น้ำมัน อะไหล่ สุดท้ายได้แก่ แรงงานในการผลิตได้เปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกันการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ ในประการแรก การจ่ายค่าแรง ได้เปลี่ยนจากข้าวเปลือกไปเป็นตัวเงิน และประการที่สอง แรงงานในการผลิตเปลี่ยนจากที่เคยใช้แรงงานแลกเปลี่ยน เป็นแรงงานรับจ้าง

ซึ่งมีผลทำให้ผู้เช่า (ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดเรื่องเงิน) ต้องพึ่งพาระบบแลกเปลี่ยนแรงงานในขณะที่ผู้ให้เช่าต้องพึ่งพิงแรงงานรับจ้าง โดยเฉพาะแรงงานจากภายนอกหมู่บ้าน

1.1.6.3 การอาชีพ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าโครงการสร้างอาชีพของชาวบ้านเล็กได้เปลี่ยนจากลักษณะท้องถิ่น (ทำนา/เกษตร) ไปสู่ลักษณะที่ไม่ใช่ท้องถิ่นนั่นคือในกลุ่มชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำนาหรือรับจ้าง ส่วนใหญ่มักมีอาชีพรองที่มีลักษณะไม่ใช่ท้องถิ่นเมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างอาชีพเท่าที่ผ่านมาจะพบว่าอาชีพของชาวบ้านได้เปลี่ยนจากเดิมที่เคยทำนา ไปสู่อาชีพที่มีลักษณะ “ผสมผสาน”หรือครอบครัวเกษตรแบบหลากหลายและอาชีพรับจ้าง จะพบว่าอาชีพรับจ้างเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30.9 ในปี 2517 เป็นร้อยละ 44.2 ในปี 2534

ประการต่อมาครัวเรือนที่มีอาชีพหลากหลาย ได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจากร้อยละ 9 ในปี 2517 เป็นร้อยละ 28.9 ในปี 2534 นอกจากนี้อาชีพทำนาซึ่งเคยเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านได้ลดลงจากร้อยละ 48.5 ในปี 2517 เหลือเพียงร้อยละ 4.8 ในปี 2534 พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของลักษณะงานรับจ้างจำนวนครัวเรือนรับจ้าง และครัวเรือนผสมผสานได้เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเห็นได้จากในปี 2517 การรับจ้างเป็นการรับจ้างในภาคเกษตรทั้งหมดแต่ในปี 2534 การรับจ้างในภาคเกษตรคิดเป็นร้อยละ 16.5 ปัจจุบันอาชีพที่ไม่ใช่เกษตรได้กลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชาวบ้าน ซึ่งต่างจากในอดีตที่มีอาชีพไม่ใช่เกษตรเป็นเพียงรายได้เสริมของชาวบ้านใน พ.ศ. 2534 อาชีพรับจ้างในงานก่อสร้างได้เป็นกลุ่มอาชีพที่มากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นการเชื่อมโยงเศรษฐกิจของท้องถิ่นกับเศรษฐกิจของประเทศ ชาวบ้านส่วนใหญ่ไปทำงานรับจ้างแบบเข้าไปเย็นกลับเนื่องจากการติดต่อสื่อสารที่สะดวกระหว่างหมู่บ้านกับตัวเมือง (มาร์ก เอ.ริชี่

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน หน้า 14 วันเสาร์ที่ 29 มิถุนายน พุทธศักราช 2545 กระแสทรรศน์ปีที่ 25 ฉบับที่ 8877)

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1. บริโภคนิยมกับสังคมนักศึกษา

สังคมไทยทุกวันนี้ทั่วทุกหัวระแหง บรรดาวัยรุ่นที่นิยมชมชอบคลังค์ไค้แฟชั่นญี่ปุ่นรับเอาวัฒนธรรมตะวันตก ฟังเพลงญี่ปุ่น เพลงฝรั่ง ไม่รู้ว่าจะเข้าใจความหมายหรือเนื้อหาของเพลงที่ฟังมากนักไ้ไหน ไม่เว้นแม้แต่ในสถาบันการศึกษา นักศึกษาแต่ละคนยังแบมือขอเงินพ่อแม่มาใช้จ่าย ทั้งที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ไม่ว่าจะเป็นระดับมัธยมหรือในระดับมหาลัย กระแสบริโภคนิยมทำให้วัฒนธรรมไทยที่คนสมัยก่อนๆ สืบทอดกันมาพลอยหายไปด้วย มีความ

จำเป็นมากน้อยแค่ไหนประการใด? การศึกษาเล่าเรียนต้องมีโทรศัพท์มือถือไปโรงเรียน ไปเรียนหนังสือต้องห้อยโทรศัพท์มือถือไว้ที่คอด้วย มันเลยกลายเป็นแฟชั่นอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ทั่วไป

การที่ยังอยู่ในวัยเรียนภาระค่าใช้จ่ายรายเดือนบวกไปถึงค่าโทรศัพท์มือถือ ตกเป็นภาระของพ่อแม่ ใ่วว่าจะต่อต้านพวกเขาใช้โทรศัพท์มือถือด้วยความอิจฉา ใช้ไปเถอะในเมื่อเรียนไปทำธุรกิจไปแต่ที่เห็นอยู่ การมีโทรศัพท์มือถือของพวกเขาทั้งหลายไม่ใช่ประกอบธุรกิจใหญ่โตหรือเล่นหุ้นส่วนหนึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจและใช้พูดคุยในเรื่องไร้สาระเป็นส่วนใหญ่

บรรดาโทรศัพท์เคลื่อนที่ไม่ว่าจะเป็นยี่ห้ออะไรล้วนแต่ระดมโฆษณาทุกรูปแบบเพื่อดึงดูดใจลูกค้าที่เป็นนักเรียน นักศึกษา มีทั้งลดแลก แจกแถมหรือ โทร.ฟรี เป็นต้น สังคมนักเรียนนักศึกษาจึงเป็นลูกค้าที่มีมากที่สุดขณะนี้!! ในรั้วสถาบันการศึกษาใครไม่มีโทรศัพท์มือถือมันเชย เพื่อนจะไม่ยอมรับเข้าสังคมด้วยเพราะเป็นคนแปลกแยกในสังคม ในเมื่อเยาวชนของชาติส่วนหนึ่งคลั่งไคล้บูชาว่าด้าวเป็นพระเจ้า เงินคือสิ่งที่จำทำให้ได้เอาพระเจ้ามาห้อยไว้ที่คอเมื่ออยากได้วัตถุเลยต้องมองย้อนไปที่ครอบครัวบางคนที่มาศึกษาเล่าเรียนในเมือง แต่ครอบครัวอาศัยอยู่ในต่างจังหวัดฐานะทางครอบครัวจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง หลายคนมาเช่าหออยู่เพื่อเรียนหนังสือแต่ละเดือนทั้งค่าเทอม ค่าใช้จ่ายรายวัน พ่อแม่ก็ต้องรับภาระมากพออยู่แล้วยังไม่รวมค่าโทรศัพท์มือถืออีกสวนสนามนักศึกษา (หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน หน้าที่ 19 แคมป์ส-คนรุ่นใหม่ วันศุกร์ที่ 21 มิถุนายน พุทธศักราช 2545)

2. บริบทระดับท้องถิ่น

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

เดิมเป็นส่วนหนึ่งของบ้านขามทะเลสอ หมู่ที่ 1 เมื่อประมาณ 70 ปีก่อนมีสภาพเป็นป่า ยังไม่ได้มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัย ต่อมาได้มีผู้คนอพยพเข้ามาในบริเวณนี้ เพื่อที่จะขยายพื้นที่ในการประกอบอาชีพซึ่งอาชีพก็คืออาชีพเลี้ยงสัตว์ ทำนา ทำไร่หลังจากจึงได้มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างเช่น ครอบวัว และสร้างที่พักอาศัย ประชาชนกลุ่มแรกที่ได้ อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่บริเวณหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ คือ นายแก้ว ศิลปานนท์ นายบอ ขอสูงเนิน นาย ต่อ ขอสูงเนิน นายอินทร์ ขอสูงเนิน และนายคลุ้ม ดาสูงเนิน

มีเรื่องเล่าจากผู้สูงอายุในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอว่าเมื่อประมาณ 80 ปีก่อนได้มีคนเข้ามาบุกเอาดินในบึงซึ่งปัจจุบันเป็นบึงดังกล่าวอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน เอาไปทำดินสอพองขาย ต่อมาจึงได้มีการเรียกบริเวณที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านว่าบึงขามทะเลสอจากนั้นมา และต่อมาได้มีการขยายตัวของประชากรในละแวกนี้มากขึ้น บ้านขามทะเลสอได้ถูกแบ่งออกเป็น บ้าน โลกสะอาด หมู่ที่ 6

และต่อมาเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2536 จึงได้แบ่งเขตบริเวณบ้านบึงขามทะเลสอ ออกจากหมู่บ้านโคกสะออน เป็นหมู่ที่ 9 เวลานั้นบ้านบึงขามทะเลสอมีพื้นที่ 1500 ไร่ ประชากร 48 ครัวเรือน ที่ตั้งทางทิศเหนือติดกับบ้านคอน ทิศใต้ ติดกับหมู่ที่ 6 บ้านโคกสะออน ทิศตะวันออกติดกับ บ้านขามทะเลสอหมู่ที่ 1 และบ้านน้อยพัฒนา หมู่ที่ 8 และทิศตะวันตกติดกับบ้านโคกแฝก หมู่ที่ 5 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทรายปนดินเหนียว

2.2 สภาพปัจจุบัน

จากข้อมูลเมื่อปี 2544 บ้านบึงขามทะเลสอ มีประชากร 296 คน ชาย 125 คน หญิง 144 คน บ้านบึงขามทะเลสอมีความเจริญไม่มากนัก เช่นการขยายเขตไฟฟ้ายังขยายไม่ครอบคลุมทั่วหมู่บ้าน มีแหล่งน้ำและสถานที่เก็บกักน้ำธรรมชาติพอเพียงในการอุปโภคและบริโภค แต่ชาวบ้านยังไม่มีน้ำประปาใช้ในการอุปโภคบริโภค ถนนในหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง สภาพสังคมเป็นสังคมแบบครอบครัวขยาย สังเกตได้จาก ครอบครัวใดเป็นญาติกันก็จะก็จะสร้างที่อยู่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน สภาพสังคมเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่แบบชนบทซึ่งชาวบ้านจะให้เกียรติ และยอมรับผู้อาวุโส ผู้คนในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันดี ในด้านการเมืองและการปกครอง บ้านบึงขามทะเลสอมีผู้ใหญ่บ้านชื่อนายจันทงค์ ศิลปานนท์ ในด้านของกระจายข่าวสารต่างๆจากส่วนราชการ จะผ่านทางผู้ใหญ่บ้าน และถ้าหากมีเรื่องที่ต้องตัดสินใจก็จะมี การ เรียกลูกบ้านมาประชุมเพื่อที่จะลงมติ อันแสดงให้เห็นว่าบ้านบึงขามทะเลสอเป็นหมู่บ้านที่มีความเป็นประชาธิปไตย

ตารางที่ 4.1 แสดงช่วงอายุของประชากร หมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ประจำปี 2544

อายุ (ปี)	จำนวน (ราย)
น้อยกว่า 3 ปี	10
4 - 6	12
7 - 12	7
12 - 14	38
15 - 18	52
19 - 50	124
51 - 60	22
61 ปีขึ้นไป	31
รวม	296

อาณาเขตติดต่อ ท่าเลที่ตั้งหมู่บ้านบึงขามทะเลสอว่าการอำเภอขามทะเลสอ ประมาณ 5 กิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมือง ประมาณ 14 กิโลเมตร การคมนาคมมี 1 ทางถนนสาย บ้านโคกสูง-ขามทะเลสอ จากที่ว่าการอำเภอขามทะเลสอเป็นถนนลาดยางสลับกับถนนลูกรัง ล้อมรอบป่าเบญจพรรณ และทุ่งนา ไร่ ร่มรื่น สงบ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มี คลองชลประทานเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญทิศเหนือ จรดหมู่บ้านคอน ทิศใต้ติด หมู่บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ 6 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอเมือง นครราชสีมา ทิศตะวันออก จรดหมู่บ้านขามทะเลสอ หมู่ที่ 1 อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา และหมู่บ้านน้อยพัฒนา หมู่ที่ 8 อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา ทิศตะวันตก ติดบ้านโคกแฝก หมู่ที่ 5 อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา

สภาพที่ดิน ลักษณะพื้นดินชั้นบนเป็นดินทรายปนดินเหนียว ชั้นกลางเป็นดินเหนียว และชั้นล่างเป็นหินกรวด ซึ่งสภาพพื้นดินเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชพันธุ์ทางการเกษตร เช่น ทำนาข้าว ปลูกผักสวนผสม

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่มพืชในบริเวณนี้มีหลายชนิด มีลักษณะเป็นป่าละเมาะไม้ยืนต้น เช่น มะม่วง สะเดา มะขาม

แหล่งน้ำสำคัญของบ้านบึงขามทะเลสอ มีบ่อน้ำตื้น 7 บ่อ สระน้ำ 3 สระ และคลองน้ำ 1 แห่ง พอเพียงในการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการอุปโภคและบริโภคอย่างพอเพียงตลอดปี แต่ชาวบ้านบึงขามทะเลสอยังต้องการ การขยายเขตบริการน้ำประปา ซึ่งสะดวกต่อการใช้มากกว่า การใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ

แหล่งน้ำใต้ดิน บ้านบึงขามทะเลสอ ตามแผนที่แหล่งน้ำใต้ดินจะพบหมายเลข 4 และ 5 ซึ่งคาดว่าจะพัฒนาประมาณน้ำได้ในระดับ 2-20 ถึง 10-20 คุณภาพน้ำบาดาล 1500 มล.ก/ล เป็นน้ำบาดาลในดินร่วน ตะกอนน้ำพามี กรวด, ทราย, ทรายแป้งและดินเหนียว น้ำบาดาลกักเก็บอยู่ในช่องว่าง ระหว่างกรวดทรายที่สะสมตัวอยู่ที่ราบลุ่มน้ำหลาก ความลึกของน้ำบาดาลอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย 10-30 เมตร บางบริเวณอาจลึกถึง 50 เมตร และพื้นที่ๆอาจเกิดภัยธรรมชาติที่อาจเกิดจากภัยแล้ง 130 ไร่

ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ได้รับการให้บริการจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา แต่ไฟให้แสงสว่างในเวลาากลางคืนยังมีน้อย โทรศัพท์ ยังไม่มีมีการให้บริการโทรศัพท์ในหมู่บ้าน บึงขามทะเลสอ น้ำประปายังไม่มีใช้แต่ในหมู่บ้านมีแหล่งน้ำธรรมชาติพอเพียงต่อความต้องการ ของคนในหมู่บ้าน ถนนทางเข้าหมู่บ้านและภายในหมู่บ้าน เป็นถนน

ดูกรัง ซึ่งชาวบ้านบึงขามทะเลสอ ยังต้องการถนนคอนกรีตในการสัญจรเพราะว่า ชาวบ้านหลายคน มีรถไวใช้งานแล้ว

การศึกษาบ้านบึงขามทะเลสอ มีโรงเรียนภายในหมู่บ้านชื่อโรงเรียนบ้านขามทะเลสอและ ได้มีการสอนในระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 บึงขามทะเลสอมีครูทั้งหมด 11 คน จบ การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี 3 คนและจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี 8 คน โรงเรียนในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอมีครูที่สอนจบวิชา ดังนี้ วิชาเอก การประถมศึกษาจำนวน 2 คน วิชาเอก สังคมศึกษาจำนวน 2 คน วิชาเอก คณิตศาสตร์ จำนวน 1 คนวิชาเอก คหกรรมศาสตร์ จำนวน 2 คน วิชาเอก ปฐมวัยจำนวน 1 คนวิชาเอก ฟิสิกส์จำนวน 1 คน

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนนักเรียนกำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนบ้านขามทะเลสอ
ในปีการศึกษา 2545

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน	จำนวนร้อยละ
ชั้นอนุบาล 1	22	11.5
ชั้นอนุบาล 2	16	9
ชั้น ป.1	17	10
ชั้น ป.2	20	12
ชั้น ป.3	22	13
ชั้น ป.4	19	11
ชั้น ป.5	15	9
ชั้น ป.6	20	12
ชั้น ม.1	6	3.5
ชั้น ม.2	9	5
ชั้น ม.3	7	4
รวม	173	100

2.3 ด้านเศรษฐกิจ

ชาวบ้านส่วนในหมู่บ้านอีค้ำชีพเกษตรกรรมผลิตส่วนใหญ่ได้จากการทำนาข้าว ทำสวน เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง และค้าขาย ปัจจุบันพื้นที่ในการทำนาในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอประมาณ 27 ครอบครั้ว ทำสวน 7 ครอบครั้ว เลี้ยงสัตว์ 16 ครอบครั้ว และรับจ้างใช้แรงงาน 10 ครอบครั้ว ค้าขาย 7 ครอบครั้ว รวมๆแล้ว รายได้โดยรวมทั้งหมู่บ้าน ประมาณ 1,200,000 บาท ประชากรในหมู่บ้านมีทั้งหมด 57 ครัวเรือน ดังนั้นรายได้ต่อครัวเรือน ประมาณปีละ 21,053 บาทต่อครัวเรือน

ตารางที่ 4.3 แสดงรายได้โดยรวมของประชาชนในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

ช่วงของรายได้ (บาท/ปี)	ร้อยละ	จำนวนครอบครั้ว
1,000 - 5,000	-	-
5,001 - 10,000	-	-
10,001 - 20,000	32	18
20,001 - 30,000	30	17
30,001 - 50,000	26	15
50,001 - 100,000	12	7
100,001 ขึ้นไป	-	-
รวม	100	57

2.4 ด้านวัฒนธรรม

บ้านบึงขามทะเลสอมีลักษณะความเป็นอยู่แบบชนบท ที่มีลักษณะครอบครั้วเป็นครอบครั้วขยาย ครอบครั้วที่เป็นญาติกันจะสร้างที่พักอาศัยใกล้ๆ กัน วิถีชีวิตชาวบ้านบึงขามทะเลสอเกี่ยวข้องกับวัด เพราะชาวบ้านบึงขามทะเลสอส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ในหมู่บ้านใกล้ๆ คือวัดบ้านขามทะเลสอที่อยู่ในบริเวณบ้านขามทะเลสอ หมู่ที่ 1 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้หมู่บ้านบึงขามทะเลสอและประเพณีที่ชาวบ้านบึงขามทะเลสอนับถือสืบทอดกัน มา คือ ประเพณีทำบุญส่งท้ายปีเก่าและทำบุญขึ้นปีใหม่ ประเพณีทำบุญสงฆ์น้ำพระและลดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ ประเพณีทำบุญเข้าพรรษา จะประทำกันในทุกๆเดือนแปดของปี

3. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

กองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอเป็นกองทุนเล็กๆ เนื่องจากบ้านบึงขามทะเลสอมีจำนวนประชากรค่อนข้างน้อย ทำให้ชาวบึงขามทะเลสอได้มีโอกาสได้กู้เงินจากกองทุนเงินล้านทั่วถึงและพอเพียงคณะกรรมการมีความตั้งใจจะดำเนินการให้เป็นกองทุนที่ยั่งยืนและเกิดประโยชน์แก่ชาวบ้านอย่างยั่งยืนผลการประเมินระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

3.1 ผลการประเมินระบบ A

หน่วยระบบ A คือระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

3.1.1 นโยบายจากทางภาครัฐบาลได้รับการตอบสนองจากชาวบ้านบึงขามทะเลสอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี คณะกรรมการมีความตั้งใจที่ดีในการทำงานมีความเสียสละและเป็นบุคคลที่ชาวบ้านบึงขามทะเลสอยอมรับ โดยการการกู้เงินจากกองทุนจะถูกนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การคัดเลือกผู้ขอกู้จะต้องผ่านการ พิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการทุกคน ในเรื่องของการส่งเสริมเรื่องการตลาดค่อนข้างน้อย

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านเพื่อที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจและการกระจายรายได้จากฐานราก ซึ่งชาวบ้านเข้าใจว่า รัฐบาลต้องการสร้างศักยภาพทั้งทางด้าน เศรษฐกิจและทางด้านสังคมของหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ โดยการที่รัฐบาลได้มีส่วนช่วยในการจัดตั้งกองทุนที่เป็นของของชาวบ้านบึงขามทะเลสอ และได้ให้โอกาสชาวบ้านบึงขามทะเลสอในการร่วมกันคิดเพื่อ การจัดการและบริหารกองทุนที่ยั่งยืน เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ อันจะเป็นการกระตุ้น เพื่อที่จะดึงเอาความสามารถและภูมิปัญญาของชาวบ้านบึงขามทะเลสอ ออกมาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหา และสร้างความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ

2) เงินหนึ่งล้านบาทที่ทางรัฐบาลจัดสรรให้ ทำให้เกิดการกระจาย รายได้สู่หมู่บ้าน ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้เป็นทุนในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสมโดยคณะกรรมการได้เป็นผู้พิจารณา ผลประโยชน์ที่ได้จากดอกเบี้ยในการกู้เงินนั้น คณะกรรมการจะจัดสรร ในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส สร้างสาธารณูปโภคในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ การกู้เงิน นั้นผู้กู้ส่วนใหญ่จะนำไปใช้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร การคืนเงินนั้นได้มีการให้คืนเป็นรายปี ปัจจุบันยังไม่พบปัญหาในการคืนเงินเพราะยังไม่ถึงเวลาในการคืนเงินของผู้กู้

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอมีทั้งหมด 15 คน เพศชาย 9 คน และเพศหญิง 6 คน คณะกรรมการทุกคนได้รับการคัดเลือก จากชาวบ้านบึงขามทะเลสอในที่ประชุมศูนย์สาธารณะสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน ซึ่งในวันที่ทำการคัดเลือกได้มีปลัดอำเภอ อบต. ตำบลขามทะเลสอมา เป็นสักขีพยานในการจัดคัดเลือกคณะกรรมการ ระดับการศึกษาของคณะกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ใน 15 คนมีการศึกษาค่ากว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คณะกรรมการแต่ละคนต้องมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นผู้ที่อาศัยในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอไม่ต่ำกว่า 2 ปีเป็นผู้มีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปเป็นผู้ปฏิบัติอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ไม่คิดการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ไม่มีประวัติเสียด้านการเงิน และยึดมั่นระบอบประชาธิปไตยไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือไร้ความสามารถ ไม่เคยรับโทษจำคุก เว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาทไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือไม่เคยกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก ไม่เคยถูกไล่ออกหรือให้ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ไม่เคยถูกให้ออกจากคณะกรรมการกองทุนด้วยมติของคณะกรรมการหรือมติของสมาชิกรายชื่อคณะกรรมการทั้ง 15 คน

1. นายจ่านงค์	ศิลปานนท์	ประธานกองทุน
2. นางเจี๊ว	เพชรเค็ด	รองประธานกองทุน
3. นายประวิทย์	ประสิทธิ์สุวรรณ	เหรียญก
4. นายวิษณุ	แก้วสูงเนิน	เลขานุการ
5. นายบุญเกิด	ประสิทธิ์สุวรรณ	กรรมการ
6. นายเทียนชัย	ทศพรโสภณ	กรรมการ
7. นายฐาปกรณ์	แก้วสูงเนิน	กรรมการ
8. นายทองสุข	จีรังโคกกรวด	กรรมการ
9. นางประสาท	ด้วงสงค์	กรรมการ
10. นางประทุม	ครุพิมาย	กรรมการ
11. นางทองพูน	ท่อมพิมาย	กรรมการ
12. นางสีนวล	ศิลปานนท์	กรรมการ
13. นางदनอม	หมึกกระโทก	กรรมการ
14. นางละเอียด	ประสิทธิ์สุวรรณ	กรรมการ
15. น.ส.สุนันต์	แนมพลกรัง	กรรมการ

2.1.2 ผลการประเมินโครงการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกสมาชิกของกองทุนพบว่าจากสมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการนั้น จะประกอบไปด้วยอาชีพต่าง ๆ กัน ทำให้ความสามารถของ สมาชิกต่างกัน อาจทำให้การชำระคืนเงินกู้ต่างกันไปด้วย ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1. ยื่นคำร้องขอกู้
2. คณะกรรมการพิจารณาในการให้กู้ว่ามีความเป็นไปได้ที่ผู้กู้จะสามารถนำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามคำแบบคำร้องขอผู้
3. คณะกรรมการพิจารณาในการให้กู้ว่ามีความเป็นไปได้ที่ผู้กู้จะสามารถคืนเงินที่กู้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่
4. ทำหนังสือขอกู้เงินและส่งไปยังธนาคารเพื่อการเกษตรและรับเงินกู้

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุนพบว่าการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ยังไม่มีปัญหาในขณะนี้มากเท่าไรนัก การปล่อยให้กู้และพิจารณาให้กู้ที่นั้นทำเป็นรอบๆ การจัดทำบัญชีในช่วงต้นได้คิดว่าจะมีปัญหา แต่เมื่อทำบัญชีก็ไม่พบว่ามีปัญหาอะไรมากเพราะว่าการปล่อยให้กู้เงินเป็นรอบๆ ทำให้เป็นการง่ายต่อการคิดและทำบัญชี

2.1.3 ผลการประเมินผลการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่าจากการเก็บข้อมูลตามแบบ บร.และการสัมภาษณ์ การส่งเสริมแนะนำผู้กู้ในการนำเงินไปสร้างสรรค์นั้นจะมีหน่วยงานทางราชการให้ความช่วยเหลือและกระตุ้นแต่ในมุมมองของผู้กู้จะให้ความสำคัญเรื่องการกู้เงินได้สำคัญกว่าแนวทางในการนำเงินไปใช้ในด้านต่างๆซึ่งจะเห็นได้ว่าความชัดเจนของการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมสมาชิคนั้นยังมีค่อนข้างน้อยแต่ส่วนการกู้ยืมนั้นสมาชิกให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่าการดำเนินงานของกองทุนจะมีความชัดเจนขึ้นและสมาชิคนั้นให้ความสนใจเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของกองทุนเป็นอย่างดี เพื่อจะนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ในขณะที่คณะกรรมการก็ต้องส่งเสริมให้คำแนะนำประกอบและเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้แก่สมาชิกด้วย

3) ผลกระทบโดยอ้อมโดยพบว่าการทำงานอาจจะมีความขัดแย้งกันขึ้นบ้างระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกบางรายในข้อบังคับบางประการของกองทุนทำให้การปฏิบัติงานบางอย่างเกิดความบกพร่องขึ้น การดำเนินงานเกิดความล่าช้าส่งผลกระทบต่อการพัฒนากองทุน

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

2.2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการจัดการของผู้กู้แต่ละราย

เงินที่กู้มาได้ของผู้กู้แต่ละรายนั้น โดยมากจะถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกันคือ ใช้ในการประกอบอาชีพที่ตนเองนั้นได้ทำอยู่อีกส่วนที่ได้แบ่งไว้เพื่อ ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่ ผู้ขอกู้ได้ก็ไปเพื่อส่งเสริมอาชีพเดิมที่ได้ทำอยู่ จึงทำให้ไม่มีปัญหามากนักเรื่องประสิทธิภาพและการตลาดของผู้กู้ผู้ขอกู้ไปทุกรายไม่ได้มีการจัดทำบัญชีเป็นรายลักษณะอักษรเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ว่าความรู้อาจด้านบัญชี และไม่ได้เห็นความสำคัญในการจัดทำบัญชี แต่เงินที่ได้มานั้นจะส่งผลให้ชาวบ้านขามทะเลสอมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้ จากผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่าส่วนมากประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้ในแต่ละรายนั้น ส่วนมากจะมีประสิทธิภาพเกือบทั้งหมด เพราะที่ผู้กู้ไปนั้นจะไปประกอบอาชีพเดิมที่ตนเองได้ทำอยู่แล้ว และจะนำเงินที่กู้มาได้ไปเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพนั้น ๆ

2.2.2 ผลการประเมินการของหน่วยระบบ B พบว่า

เงินที่ได้จากการกู้ยืมจากกองทุนนั้นจะถูกนำไปใช้ในการดำเนินกิจการ ของผู้กู้แต่ละราย พบว่าผู้กู้มีอยู่ 3 กลุ่มด้วยกันคือผู้กู้ที่นำไปส่งเสริมการประกอบอาชีพเดิมเป็นการดีที่ได้ทำงานที่ตนเองถนัด แต่ส่งผลโดยรวมให้ความหลากหลายที่จะนำเงินไปพัฒนาน้อย ผู้กู้ที่นำเงินไปสร้างอาชีพใหม่ เป็นลู่ทางในการนำเงินไปพัฒนามาก แต่ผู้กู้ที่ขาด ประสิทธิภาพในการทำงานอาจทำให้เกิดความล้มเหลวได้ และ ผู้กู้ที่กู้เงินเอาไปใช้หนี้เดิม เช่น กู้ ธกส. พบว่าจำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุนนั้นมีประโยชน์มาก เพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ เพื่อจะทำให้อาชีพที่ตนเองได้ทำอยู่นั้นมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลผลิตที่ได้เพิ่มขึ้นจะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

2.2.3 ผลการประเมินผลผลิตของระบบ B พบว่า

1) ผลกระทบโดยตรงมีการกระจายรายได้ของชาวบ้านขามทะเลสอ ซึ่งทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านขามทะเลสอดีขึ้นมีเงินที่จะจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จะเป็นในหารทำงานมากขึ้น มีเงินหมุนเวียนในระบบกิจการของผู้กู้แต่ละรายมากขึ้น

2) ผลกระทบโดยตรงทำให้ชาวบ้านที่มีความคิดริเริ่มในการที่จะนำเงินที่ขอกู้มาจากกองทุนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดความคิดริเริ่มในการศึกษาหาความรู้ในการประกอบอาชีพของผู้แต่ละ

ราย ความเป็นอยู่ในครอบครัวของผู้ที่ขึ้น ภาระหนี้สินของผู้ที่น้อยลงเพราะกองทุนให้กู้ ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าปกติ

3) ผลกระทบโดยอ้อม เกิดความอบอุ่นในครอบครัวของผู้ที่มากขึ้นเพราะในกรณีที่ผู้ที่ได้เงินเพื่อไปซื้ออุปกรณ์ทุนแรงมาใช้จะทำในผู้ที่ได้อยู่กับครอบครัวมากขึ้น ปัญหาอาชญากรรมในหมู่บ้านน้อยลงเพราะเกิดการสร้างงานและรายได้มากขึ้น ความเข้มแข็งของชุมชนมากขึ้นเพราะได้เกิดกลุ่มของชาวบ้านที่ต้องการหาตลาดในการขายผลผลิต และเกิดการระดมความคิด

3. ผลการประเมินเทคนิคทำธุรกิจของผู้กู้

ชาวบ้านบึงขามทะเลสอได้มาขอกู้เงินทั้งทั้งหมด เอาไปประกอบกิจการ ทำนา เลี้ยงหมู และค้าขายซึ่งบ้างเป็นอาชีพเดิมของผู้ขอู้ บ้างก็เป็นการสร้างอาชีพใหม่ ซึ่งได้มาจากการลอกเรียนแบบในหารดำเนินกิจการ

3.1 อาชีพทำนาพบว่าปัจจัยในการสร้างผลผลิตสำหรับอาชีพทำนาได้แก่ เรื่องน้ำและชลประทานขึ้นทางบ้านบึงขามทะเลสอพบปัญหาเรื่องการขาดน้ำในการทำนาค่อนข้างน้อย ปัญหาที่ชาวบ้านบ่นจนติดปากก็คือ ปัญหาเรื่องน้ำท่วมอันเกิดจากขานาต่างหมู่บ้านเขามาขุดบ่อเลี้ยงปลาปิดกั้นทางน้ำไหล ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมในหน้าน้ำ ปัจจัยหนึ่งคือเรื่องดินซึ่งเป็นปัจจัยหลัก เมื่อก่อนการทำนาได้ผลดีเพราะว่าดินในหมู่บ้านมีความสมบูรณ์ดี ซึ่งต่อมาเมื่อได้มีการนำนามากขึ้นทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงเกษตรกรจำเป็นต้องมีเงินที่ใช้ในการจัดซื้อปุ๋ยบำรุงดินเพื่อผลผลิตที่ดีขึ้น และพบว่าเครื่องทุ่นแรงที่ใช้ในการทำนา เช่นรถไถนา รถเกี่ยวข้าว เป็นปัจจัยที่เหลอสำหรับผู้กู้เพื่อความสะดวกสบายในการทำงาน

3.2 อาชีพเลี้ยงหมูเป็นอาชีพที่ชาวบ้านบึงขามทะเลสอผู้ขอู้เงินส่วนใหญ่ หันมาประกอบอาชีพนอกจากทำนา ปัจจัยที่สำคัญประการแรกของการเลี้ยงหมูคือความสะอาด ของน้ำ อากาศ และเล้าหมูซึ่งพบว่าปัญหาเรื่องโรคต่างๆที่เกิดในหมูเนื่องมาจากการดูแลเรื่องความสะอาดไม่เพียงพอ อาหารหมูที่มีคุณภาพทำให้หมูมีน้ำหนักดีและอีกเรื่องที่สำคัญก็คือเรื่องยารักษาโรค เพราะว่าหมูเป็นสัตว์ที่อ่อนแอเป็นเจ็บป่วยได้ง่าย

3.3 อาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่มีอยู่น้อยมากในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอเพราะว่าชาวบ้านบึงขามทะเลสอมีจำนวนน้อย ปัจจัยสำคัญของการทำการค้าคือต้องมีทุนสำรองในการที่จะซื้อสินค้ามาขาย จำนวนลูกค้าต่อวันเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งลูกค้าจะมีมากได้ก็ต่อเมื่อมีสินค้าที่มีคุณภาพดี ราคา ย่อมเยา สะอาด

4. ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น เกิดการระดมความคิดในการทำงาน เกิดกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันเพื่อที่จะพัฒนาอาชีพ ได้มีการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น และยังกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ในการที่จะทำงานอย่างเป็นระบบ

4.2 เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชาวบ้านเพราะว่าภาระหนี้สินของชาวบ้านน้อยลงเชื่อว่าเมื่อผลผลิตที่ออกมาจะมีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้น เงินที่หมุนเวียนในหมู่บ้านมากขึ้นทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

4.3 ทางด้านสังคมจะมีความเข้มแข็งมากขึ้นเพราะชุมชนจะมีเงินในการจ้างงาน และมีเงินที่จะประกอบกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมความสามัคคีมากขึ้น

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

5.1.1 การเกิดกองทุน พบว่าเกิดกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอขึ้นมาด้วยความร่วมมือกันในทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไปช่วยชาวบ้านซึ่งขาดความรู้ที่จะทำงานที่ด้านกองทุน โดยเฉพาะ แต่การดำเนินงานต่างๆของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอก็ได้ลุล่วงไปได้ เพราะการสังเกตและเรียนรู้จากกองทุนหมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้ๆ กัน และการเริ่มรู้จักคิดอย่างเป็นเป็นผลในการทำงาน ซึ่งพบว่ากองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอมีศักยภาพในการเรียนรู้ที่ดี

5.1.2 ระบบบริหารกองทุนพบว่ากองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอมีการบริการที่ดีในระดับหนึ่ง คณะกรรมการมีความใส่ใจในการทำงานและบริหารงาน ปัญหาเรื่องการขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านกองทุน ทำให้คณะกรรมการกองทุนและชาวบ้านขาดความมั่นใจในการทำงาน แต่ปัจจุบันกองทุนก็มีความสามารถในการดำเนินงานได้

5.1.3 เกิดการปรับตัวและเรียนรู้ที่จะดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอมาก เพราะคณะกรรมการขาดความรู้เรื่องงานด้านการบริหารกองทุน แต่ด้วยความรู้สึกตัวของคณะกรรมการว่าอาจมีความรู้ในด้านก้ารดำเนินงานกองทุนน้อยมาก ทำให้คณะกรรมการสังเกตและเรียนรู้จากกองทุนหมู่บ้านที่อยู่ข้างเคียง นอกจากนี้แหล่งความรู้ของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอยังได้มาจาก ภาครัฐ และองค์กรต่างๆที่ส่งเสริมงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเริ่มมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรบ้านบึงขามทะเลสอ เพื่อที่จะต่อรองราคาผลผลิตซึ่งจะทำให้ความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจของชาวบ้านบึงขามทะเลสอมากขึ้นด้วย

5.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งหมู่บ้านบึงขามทะเลสอมีศักยภาพในการดำเนินงานและบริหารกองทุน ดังที่กล่าวมาในหัวข้อก่อนนี้ว่าคณะกรรมการมีศักยภาพในการเรียนรู้ที่ดี คณะกรรมการมีความตั้งใจในการจัดการและบริหารกองทุน และหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องก็ได้ให้ความสนใจที่จะให้ความช่วยเหลือ จึงน่าจะเชื่อได้ว่ากองทุนหมู่บ้านมีความสามารถในการดำเนินงานและบริหารงานได้ดีในระดับหนึ่ง

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุจุดประสงค์

5.2.1 ปัจจัยด้านบวกพบดังนี้

5.2.1.1 ความสามัคคีกันของชาวบ้านและคณะกรรมการกองทุน

5.2.1.2 ความซื่อสัตย์ของผู้กู้และคณะกรรมการ

5.2.1.3 ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่บ้าน

5.2.1.4 การเรียนรู้ร่วมกันในการที่จะดำเนินงานอยู่ไปรงใส

5.2.1.5 แหล่งความรู้เมื่อทางกองทุนต้องการ

5.2.1.6 ความช่วยเหลือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

5.2.1.7 การจัดทำประชาพิจารณ์

5.2.2 ปัจจัยด้านลบพบดังนี้

5.2.2.1 การขาดความรู้ที่เหมาะสมทำงานการดำเนินงานล่าช้าได้

5.2.2.2 การเกิดความไม่เข้าใจกันในการดำเนินงาน

5.2.2.3 ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ

5.3 การเกิดองค์กระหรือข่ายของการเรียนรู้ พบว่าคณะกรรมการมีการพูดคุยกันเกี่ยวกับการบริหารงาน โครงการมีการนำตัวอย่างของหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงมาศึกษาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับชีวิตสังคมของชาวบ้านบึงขามทะเลสอ เกิดการรวมตัวของเกษตรกรเลี้ยงหมูในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่อาจเกิดจากกับการเลี้ยงหมู แนวทางในการทำงาน และตลาด และหาแนวทางในการแปรรูปผลผลิต เพื่อรองรับเมื่อถึงเวลา และจากการสนับสนุนของภาครัฐ เช่น เกษตรอำเภอ ประมง ฯลฯ แจกสัตว์ทำให้เกิดกลุ่ม เกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ต่างๆขึ้น

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดพบว่า หมู่บ้านบึงขามทะเลสอเป็นหมู่บ้านที่มีความสามัคคีค่อนข้างสูง ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์และยกย่องคนที่ทำความดี สมาชิกในหมู่บ้านมีความช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกันดี เนื่องจากเป็นสังคมชนบท เศรษฐกิจของชาวบ้านบึงขามทะเลสอ มีความเข้มแข็งถึงแม้ว่ารายได้ต่อหัวประชากรค่อนข้างจะน้อย แต่ชาวบ้านก็ไม่ได้เป็นหนี้เป็นสิน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีงานทำ ในมุมมองของชาวบ้านบึงขามทะเลสอ โดยมากไม่ชอบที่จะเป็นหนี้เพราะกลัวที่จะมีภาระ และละลายเมื่อถ้าหากไม่มีเงินคืนเมื่อถึงเวลา ชำระหนี้ ผู้นำชุมชนมีความเป็นผู้นำสูง เป็นที่ยอมรับนับถือของชาวบ้าน

5.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของชาวบ้านบึงขามทะเลสอ จากข้อมูลและการสัมภาษณ์ พบว่าความคิดโดยมากของชาวบ้านบึงขามทะเลสอคิดส่วนใหญ่ คิดว่าบ้านเมืองที่มีความเข้มแข็งจะต้องมีผู้ที่มีความรู้ในชุมชนนั้นๆเป็นจำนวนมาก รายได้ต่อหัวประชากรสูง มีความเจริญของวัตถุสูง ประชาชนจะต้องมีสุขภาพดี มีคุณธรรมสูงมีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน มีความสะดวกสบายมีสถานศึกษาเพียงพอต่อความต้องการของท้องถิ่น

6. ผลการประเมินผลผลิตของระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ผลผลิตที่ได้จะเกิดเพิ่มขึ้น เนื่องมาจากการมีเงินทุนหมุนเวียนในการใช้จ่าย เพื่อที่จะทำให้การประกอบอาชีพของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบให้มีผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น แต่ผลกระทบโดยอ้อมก็มีเช่นกัน ถ้าการประกอบอาชีพบางประเภทอาศัยฤดูกาลธรรมชาตินั้น เช่นการทำการเกษตรกรรมแล้วฝนไม่ตกตามฤดูกาล ทำให้ผลผลิตที่ได้อาจจะต่ำลง ทำให้เงินทุนที่กู้ยืมมานั้นไม่สามารถที่จะนำมาชำระคืนได้

6.1 ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

โดยส่วนมากแล้วผู้กู้แต่ละรายจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งโดยส่วนมากก็คือการทำนาข้าว ซึ่งผลผลิตที่ในจากการทำนาข้าวสมัยก่อนจะมีปริมาณมากกว่าในปัจจุบัน เนื่องจากสภาพของดินมีการทำนาโดยตลอด ทำให้ดินเกิดความเสื่อมสภาพลง ทำให้ปัจจุบันการทำนาข้าวจะมีวิธีการใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิตของข้าวขึ้น โดยวิธีการใส่ปุ๋ยเคมีลงไปใต้นาข้าว วิธีการคือเมื่อทำการปักดำต้นข้าวเสร็จแล้วจนต้นข้าวแตกกอ ประมาณ 10 – 15 วัน ก็ทำการใส่ปุ๋ยเคมีครั้งแรก เพื่อเร่งให้ต้นข้าวเจริญเติบโตให้เร็วขึ้น แล้วปล่อยให้ต้นข้าวเจริญเติบโตต่อไปเรื่อย ๆ แล้วสังเกตดูว่าต้นข้าวสมบูรณ์หรือไม่ถ้าไม่สมบูรณ์นักก็อาจจะใส่ปุ๋ยอีกได้ ต่อมาเมื่อข้าวเริ่มตั้งท้องเพื่อจะออกรวง

ข่าวก็ทำการใส่ปุ๋ยอีกครั้ง เพื่อให้ต้นข้าวมีน้ำหนักและเมล็ดที่เจริญเติบโตสมบูรณ์ได้ผลผลิตที่ดีต่อไป

6.2 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน

ผลที่เกิดขึ้นที่เห็นได้ชัดเจน ก็คือการสร้างงาน สร้างรายได้เพิ่มขึ้นในหมู่บ้านคือชาวบ้านที่ได้กู้เงินไปแล้วนำเงินที่ได้ไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามที่ตนเองถนัด เพื่อที่จะทำให้เพิ่มผลผลิตในอาชีพนั้น ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันตนเองก็มีภาระหนี้สินที่ต้องชำระคืนกองทุนหมู่บ้านเมื่อครบกำหนด และยังทำให้เกิดการออมทรัพย์ขึ้นในหมู่บ้าน เกิดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองให้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งด้านการแข่งขันทางด้านการค้าขาย การพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดี เพื่อที่จะได้นำเงินมาชำระหนี้กองทุนตรงตามเวลาที่กำหนด

จากการพิจารณาแล้วพบว่า ในขณะนี้ยังไม่อาจจะสรุปผลใด ๆ ได้ชัดเจนว่าโครงการจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ เนื่องจากว่าการให้เงินกู้ยืมในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอนี้ยังไม่ครบกำหนดการชำระเงินกู้ ทำให้ผลการประเมินโครงการจะเป็นอย่างไรเมื่อครบกำหนดการชำระคืนนั้นก็คือ รอบเวลาหนึ่งของการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งแนวโน้มที่ว่าจะบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นจะต้องขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของสมาชิกว่าจะมีความเข้มแข็งขึ้นในชุมชนหรือไม่ แต่จะเห็นได้ชัดเจนอีกอย่างก็คือชาวบ้านมีความขยันหมั่นเพียร มีความสามัคคีเกิดขึ้นในชุมชนเพิ่มขึ้นทำให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้านทุกคนมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านจะประสบความสำเร็จมากหรือน้อย ก็ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกคนในหมู่บ้านต่อไปในอนาคต

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ทำให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของกองทุน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1.สรุป

1) วัตถุประสงค์ของการประเมิน

- 1.1 เพื่อทราบข้อมูลของสมาชิกที่ได้กู้ยืมเงิน จากกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ไปสร้างงานสร้างรายได้และเอื้อสาธารณะประโยชน์กับ ประชาชนในหมู่บ้านมาก น้อยเพียงใด
- 1.2 ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ตำบลขามทะเลสอ อำเภอ ขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ว่าสามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- 1.3 เพื่อทราบถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวยและ ปัจจัยที่ขัดกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
- 1.4 เพื่อทราบปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงในการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
- 1.5 นำเสนอผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

2. วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ผู้วิจัยจะต้องศึกษาข้อมูลของประชาชนในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอโดยการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ ซึ่งมีวิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมหลายรูปแบบรวมทั้งตามลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ ดังนี้

- 2.1 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา
- 2.2 ศึกษาสภาพแวดล้อมและประชากรของหมู่บ้าน
- 2.3 ศึกษาการบริหารและการจัดการของกองทุนหมู่บ้าน

- 2.4 ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน
- 2.5 ประชากรในการศึกษา
  - 2.5.1 ผู้นำในท้องถิ่น
  - 2.5.2 ราษฎรในท้องถิ่น จำนวน 57 ครัวเรือน
  - 2.5.3 สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ แบ่งตามลักษณะประเภทกลุ่มอาชีพ
- 2.6 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
- 2.7 การศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้
  - 2.7.1 โดยการสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
  - 2.7.2 โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายกรณี จากการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล
- 2.8 วิเคราะห์ข้อมูลโดยชีพชีโมเดล
  - 2.8.1 ประเมินวัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
  - 2.8.2 ประเมินความเหมาะสมของประชากรในหมู่บ้านว่ามีความสามารถในการปฏิบัติตามแผนการดำเนินการ โครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
  - 2.8.3 ประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง ต่อไป
  - 2.8.4 ประเมินผลเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ ของโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอ
- 2.9 ผลการประเมินโครงการ
  - 2.9.1 เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน
  - 2.9.2 เพื่อประเมินสภาพเศรษฐกิจ ว่ามีการสร้างงาน สร้างรายได้ หรือเอื้อต่อสาธารณสุขประโยชน์
  - 2.9.3 เพื่อนำผลการประเมิน ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงโครงการ
  - 2.9.4 ทราบถึงชุมชนและท้องถิ่น มีความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

3. อภิปรายผล

1 การบรรลุมิติวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอเกิดขึ้น จากความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งสมาชิกคณะกรรมการรวมทั้งทางราชการก็ได้มีโครงการกระตุ้นอยู่ เสมอ

2 การทำงานของกองทุนหมู่บ้านบึงขามทะเลสอเป็นการปรับตัวของชาวบ้านและคณะกรรมการ เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านขาดผู้ที่มีความชำนาญในงานลักษณะนี้รวมทั้งขาดผู้ที่มีความรู้ทางการ ทำบัญชีจึงได้ให้มีการให้กู้เป็นรอบๆ และจำนวนเงินที่ปล่อยให้กู้เป็นจำนวนที่ค่อนข้างจะลงตัวคือ 10000 15000 และ 20000 บาท ซึ่งจะทำให้การคิดดอกเบี้ยและจัดทำบัญชีได้ค่อนข้างที่จะง่าย และมีความคล่องตัวในการทำงาน และเนื่องจากนโยบายของกองทุนเป็นนโยบายที่ค่อนข้างจะเปิด กว้าง โดยให้สมาชิกทุกคนที่มีคุณสมบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถที่จะกู้ ได้ในวงเงินที่เท่ากันทุกคน จากการดำเนินงานของกองทุนที่กล่าวมาข้างต้นอาจจะส่งผลเสียดังนี้ เนื่องจากมีการปล่อยให้กู้เงินเป็นรอบๆ บางครั้งอาจทำให้เกิดการล่าช้าในกรณีที่สมาชิกบางรายมี ความจำเป็นต้องใช้เงินในการดำเนินการเร่งด่วน แต่ก็ยังไม่เกิดปัญหาเพราะว่าโดยมากผู้กู้นำไป ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช และค้าขาย

3 เกิดการเรียนรู้ของชาวบ้านบึงขามทะเลสอเพื่อที่จะสร้างงานสร้างรายได้ ซึ่งได้มีการ สนับสนุนจากทุกฝ่ายที่ให้การสนับสนุน เช่นภาครัฐ เอกชน รวมทั้งท้องถิ่นใกล้เคียง มีการจัดทำ ประชนทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบลอย่างเป็นรูปแบบที่ ซึ่งในการดำเนินการแต่ละครั้งจะ ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านบึงขามทะเลสอเป็นอย่างดี

4 จากข้อมูลพบว่าชาวบ้านบึงขามทะเลสอได้นำเงินไปสร้างงานสร้างรายได้ แต่เนื่องจาก หมู่บ้านบึงขามทะเลสอเป็นหมู่บ้านที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ทำให้กลุ่มองค์กรที่จะทำหน้าที่ในการส่งเสริม ในด้านต่างๆ ยังมีค่อนข้างจะน้อย ทำให้แนวคิดในการที่จะนำเงินจากกองทุน ไปใช้ในการสร้าง งานสร้างรายได้ค่อนข้างที่จะน้อย ซึ่งอาจจะทำให้กองทุนมีการพัฒนาที่ช้าได้ และการนำเงินที่กู้ยืม ของสมาชิกผู้ขอกู้บางรายไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ได้ขอเสนอแต่เนื่องจากนโยบายที่ค่อนข้างจะ เปิดกว้างและกองทุนมีความยืดหยุ่นค่อนข้างสูงจึงไม่เกิดผลกับการดำเนินงานของกองทุนเท่าไรนัก

5 เนื่องจากทุกคนในหมู่บ้านบึงขามทะเลสอมีความต้องการที่เหมือนกัน คือ ส่งผลให้เกิด การกระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันจึงทำให้เกิดความสามัคคีซึ่งสร้างความเข้มแข็งของสังคมบ้านบึง ขามทะเลสอ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นกันอยู่เป็นประจำแม้กระทั่งการจัดทำประชาพิจาร หรือเมื่อมีเวลาว่างก็จะมีการพูดคุยกันอยู่เสมอ ถึงความก้าวหน้า ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่าง การดำเนินกิจการกองทุน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ชาวบ้านและคณะกรรมการกองทุน

- 2.1.1 ความซื่อสัตย์ของผู้กู้และคณะกรรมการ
- 2.1.2 ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่บ้าน
- 2.1.3 การเรียนรู้ร่วมกันในการที่จะดำเนินงานอยู่ไปรงใส
- 2.1.4 แหล่งความรู้เมื่อทางกองทุนต้องการ
- 2.1.5 ความช่วยเหลือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 2.1.6 การจัดทำประชาพิจาร

2.2 ปัจจัยด้านลบพบดังนี้

- 2.2.1 ความรู้ที่เหมาะสมทำงานการดำเนินงานล่าช้าได้
- 2.2.2 ความไม่เข้าใจกันในการดำเนินงาน
- 2.2.3 ขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ

3 การเกิดองค์กรเครือข่ายความรู้

เกิดการร่วมมือกันของชาวบ้านในการดำเนินงาน เพื่อที่จะเรียนรู้ในการทำงานกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองในการทำงาน เกิดกลุ่มความคิดที่ต้องการจะพัฒนา งานกองทุนงานด้านการสนับสนุนกองทุน และความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆของกองทุน

4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนของประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย

ในความคิดส่วนใหญ่ของชาวบ้านบึงขามทะเลสอความเข้มแข็งของชุมชนนั้นคือการที่ชุมชนมีความเจริญทางด้านวัตถุสูง รายได้ต่อหัวประชากรสูง ฟังพาดตนเองได้ มีความรักสามัคคี มีน้ำใน มีคุณธรรม ประชาชนต้องมีความรู้สูง มีระบบสาธารณูปโภคมารองรับดี ซึ่งเทียบกับความเข้มแข็งในความหมายของกองทุนแห่งชาติและชุมชนเมืองจะต่างกันว่า ชาวบ้านจะดึงเอาความเจริญทางด้านวัตถุมาเป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

5 ผลกระทบโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

- 5.1 เกิดการกระจายรายได้ในชุมชน มีเงินในชุมชนมากขึ้น ชาวบ้านมีเงินที่จะสร้างงานสร้างรายได้มาก
- 5.2 ผลกระทบโดยตรง เป็นการลดภาระหนี้สินของประชาชนสำหรับประชาชน จำนวนประชากรที่ตกงานในหมู่บ้านลดน้อยลง ชาวบ้านมีอุปกรณ์การทุนแรงงานมากขึ้น และเกิดการจ้างงานมากขึ้น

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม เกิดกลุ่มองค์กรในการเรียนรู้ เกิดความสามัคคี การยอมรับฟังความคิดเห็นกันในหมู่บ้านมากขึ้น มีการประสานงานระหว่างหมู่บ้านและหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และรัฐวิสาหกิจมากขึ้น

4. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติและชุมชนเมือง ซึ่งผู้วิจัยได้พบเห็นประเด็นที่ควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ 1 ควรจะมีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับในการกู้ยืมเงินของสมาชิกว่าในช่วง 1 เดือน หรือ 1 ปี สมาชิกควรมีการกู้ยืมเงินได้กี่ครั้ง

ข้อเสนอแนะที่ 2 การที่สมาชิกกู้ยืมเงินแล้วนำไปประกอบอาชีพอื่น ที่ไม่ตรงไปตามวัตถุประสงค์อันไม่เป็นการเหมาะสม เช่น การนำไปปล่อยเป็นเงินทุนนอกระบบ ควรจะมีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะที่ 3 การกำหนดให้มีประชุม เพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของกองทุน ว่า 1 เดือนหรือ 1 ปี มีกี่ครั้ง

ข้อเสนอแนะที่ 4 ในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยที่มากเกินไปคือร้อยละ 6 บาท/ปี ควรมีการลดดอกเบี้ย เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่ที่สมาชิกทำจะได้กำไรในระยะยาว

ข้อเสนอแนะที่ 5 กำหนดการชำระเงิน ในกิจกรรมบางประเภท ยังไม่สามารถทำให้เกิดรายได้ เช่น การเลี้ยงวัวจะถึงกำหนดขายได้ ก็ใช้เวลาประมาณ 1 ปี ควรกำหนดการคืนเป็น 2 ปี

2. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งผู้วิจัยได้พบเห็นประเด็นที่ควรเสนอแนะ ให้มีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ 1 การที่คณะกรรมการขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง หรือเป็นการบริหารในส่วนต่าง ๆ ควรให้มีการอบรมผู้ทำบัญชีเป็นประจำหรือแนะนำการปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อจะทำให้กรรมการเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 2 การที่คณะกรรมการไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมาย ทำให้กรรมการและสมาชิกไม่เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกัน ควรให้คณะกรรมการมีความใกล้ชิดกับสมาชิกให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 3 สร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิกในเรื่องการสร้างงานสร้างรายได้ ให้เห็น

ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรอบข้างตนเองภายในหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะที่ 4 มีการพัฒนาวิธีการทำงานที่ดีที่สุด โดยการใช้บุคคลให้ตรงกับงานเพื่อความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน

3. ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน ซึ่งผู้วิจัยได้พบเห็นและควรเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข หรือแนะนำเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะที่ 1 ควรจะให้สมาชิกแต่ละรายได้ลองใช้วิธีการทำบัญชีอย่างง่าย ๆ เกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย ในการประกอบอาชีพ เพื่อให้สมาชิกรู้ว่าในขณะนั้นตนเองได้ใช้เงินเป็นอย่างไรในส่วนไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะที่ 2 สมาชิกควรมีวิธีการและเทคนิคใหม่ ๆ ในการพัฒนาอาชีพของตนเองให้มากขึ้น เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 3 ควรจัดประชุมและอบรมการประกอบอาชีพใหม่ ๆ ให้ความรู้แก่สมาชิก โดยคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้จัดร่วมกับวิทยากรที่มีความรู้จากหน่วยงานต่างๆ

4. ข้อเสนอแนะนำสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยได้พบประเด็นที่เป็นแนวทางที่จะนำมาค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติมแก่ผู้อื่น

ข้อเสนอแนะที่ 1 การค้นคว้าวิจัย ในอนาคตอาจจะสามารถที่จะสรุปผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านได้ดีขึ้น เนื่องจากโครงการจะพัฒนาขึ้นจนครบรอบกำหนดหนึ่งปีของการชำระคืนเงินกู้ ก็จะทำให้ทราบผลที่เกิดขึ้นว่าประสบความสำเร็จดีเพียงใด

ข้อเสนอแนะที่ 2 การค้นคว้าวิจัยจะง่ายขึ้นมาก เนื่องจากสมาชิกเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านมากขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 3 ผู้วิจัยในครั้งต่อไป ควรจะมีมาตรฐานที่เป็นตัวชี้วัดได้ว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านใดจะต้องมีผลประกอบการหรือสถานะกองทุนอย่างไร เพื่อเป็นเกณฑ์ชี้วัด ได้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ. (วันที่ 4-7 สิงหาคม พ.ศ.2545). **ฐานเศรษฐกิจ**. หน้า 16.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองคู. (2544). **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน บึงขามทะเลสอ**. นครราชสีมา. (เอกสารอัดสำเนา)
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,สำนักงาน. (2544). **คู่มือการทำบัญชีและ รายงานสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหมิตรพรินต์ติ้ง.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,สำนักงาน. (2545). **คู่มือการพิจารณาเงิน สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหมิตรพรินต์ติ้ง.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน.(2544). **คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544**. กรุงเทพฯ: บริษัท สหการพิมพ์ จำกัด.
- จำเนียร สุขหลายและคณะ. (2544). **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี. (2542). **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวทางปฏิบัติ**.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2540). **การประเมินโครงการวิจัยเชิงประเมิน**. กรุงเทพฯ: บริษัท ดันอ้อ จำกัด
- สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. (2545). **ชุดวิชาสารนิพนธ์ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการ และประเมินโครงการตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถาบันราชภัฏ.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา,สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐาน อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). **ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน**.นนทบุรี: บริษัท เอส อาร์ พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

สำนักมาตรฐานการศึกษา.สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐาน
อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.(2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.นนทบุรี: บริษัท เอส อาร์
พรีนติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

สำนักมาตรฐานการศึกษา. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐาน
อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.(2545). ชุดวิชาการจัดการประเมินเพื่อพัฒนา. นนทบุรี:
บริษัท เอส อาร์ พรีนติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

อภิรักษ์ จันตะนี, หับทิม วงศ์ประยูร. (2538). มนุษย์กับเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: มปท.

ประวัติผู้เขียน

นายเมธาชนม์ ศรีศิริประภาเมธี
เกิดวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2516

การศึกษา	วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีการศึกษา
ประถมศึกษา		โรงเรียนเทศบาล 3	2527
มัธยมศึกษาตอนต้น		โรงเรียนโคราชพิทยาคม	2530
มัธยมศึกษาตอนปลาย		โรงเรียนโคราชพิทยาคม	2533
ปริญญาตรี		มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล	2544